

**PRZEWODNIK PO OTWARTYCH
ZASOBACH EDUKACYJNYCH**

Opracowanie: Karolina Grodecka, Kamil Śliwowski

wersja 5. zaktualizowana
Koalicja Otwartej Edukacji, 2014

Publikacja przygotowana dzięki wsparciu Open Society Institute

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Fundacja Nowoczesna Polska
ul. Marszałkowska 84/92 lok. 125
00-514 Warszawa

tel/fax: (22) 621-30-17
e-mail: fundacja@nowoczesnapolska.org.pl
<http://nowoczesnapolska.org.pl/>

ISBN 978-83-61730-12-5

Przewodnik udostępniany na licencji **Creative Commons: Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0**. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz autorów i Koalicji Otwartej Edukacji. Zezwala się na dowolne wykorzystanie treści pod warunkiem wskazania autorów i Koalicji Otwartej Edukacji jako właścicieli praw do tekstu oraz zachowania niniejszej informacji licencyjnej tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja. Tekst licencji dostępny na stronie: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.pl>

SPIS TREŚCI

O przewodniku	s. 4
Otwartość w edukacji	s. 5
Otwarte Zasoby Edukacyjne	s. 6
Wolne licencje	s. 9
Domena publiczna	s. 17
Katalog OZE	s. 20
Wyszukiwanie OZE	s. 42
Tworzenie i publikowanie OZE	s. 48
Oznaczanie treści licencjami Creative Commons	s. 68
Dostępność zasobów w Internecie (J. Zadrożny).....	s. 79
Wykorzystane źródła	s. 82

O PRZEWODNIKU

Przewodnik po Otwartych Zasobach Edukacyjnych został przygotowany głównie z myślą o nauczycielach szkolnych, niemniej jednak każda osoba zainteresowana otwartością w edukacji znajdzie tutaj praktyczne informacje, jak korzystać z otwartych materiałów i jak je tworzyć.

Przewodnik to wiedza w pigułce. Jeśli chcesz zdobyć solidne podstawy teoretyczne na temat OZE, przewodnik to idealny punkt startowy. Jest również dobrym sposobem na usystematyzowanie problematyki otwartych treści. Znajdują się w nim najważniejsze informacje o idei OZE, katalog zasobów i sposobów wyszukiwania, mechanizm licencji Creative Commons, narzędzia do otwartego publikowania i wiele innych wskazówek.

Institucje współtworzące Koalicję Otwartej Edukacji od 2008 roku pracują nad zwiększaniem dostępności zasobów edukacyjnych w Polsce. Więcej informacji o działaniach Koalicji i możliwościach przystąpienia dostępne są na stronie <http://koed.org.pl/>. Opublikowana jest tam także cyfrowa wersja niniejszego podręcznika.

Zespół Koalicji Otwartej Edukacji

OTWARTA EDUKACJA

Idea otwartej edukacji zbudowana jest na przekonaniu, że wiedza całego świata jest dobrem publicznym, dlatego każdy powinien mieć swobodę wykorzystywania, dostosowywania do swoich potrzeb, ulepszania i rozpowszechniania materiałów edukacyjnych bez ograniczeń by uczynić edukację zarówno bardziej dostępną, jak i bardziej skuteczną.

Efektom działania w otwartym modelu jest otwarta publikacja treści, nazywanych w kontekście edukacji - otwartymi zasobami edukacyjnymi (OZE). Jest to sposób udostępniania treści, pozwalający na ich szerokie wykorzystywanie – bez przeszkód technologicznych ani prawnych (z otwartą licencją na ich dalsze wykorzystywanie).

Generalnie otwartość to, z jednej strony, kwestia dostępności treści, a z drugiej, zapewnienia ich odbiorcom i użytkownikom określonych swobód. Obok otwartej edukacji mamy otwartą naukę, kulturę, otwarte treści, oprogramowanie, licencje, standardy, instytucje... i otwartych na kooperację i wzajemne uczenie się od siebie ludzi. Wspólnym mianownikiem tych zjawisk jest chęć rozwijania współpracy opartej o wzajemną otwartość na pracę innych i swobodę korzystania ze wspólnych materiałów przez każdą ze stron: autorów, współautorów, instytucje i odbiorców.

Dlaczego wybieramy otwartość?

Powszechny dostęp do informacji pozwala na zwiększenie pozytywnych efektów działań, służy budowaniu renomy instytucji, umożliwia wprowadzanie nowych modeli współpracy z innymi instytucjami, wreszcie pozwala na innowacyjne działania angażujące bezpośrednio odbiorców.

Zapewnienie dostępu do treści to zadanie, które z pomocą technologii cyfrowych może być realizowane przy niemal zerowych kosztach. Jednocześnie otwartość służy zarówno organizacji – która dzięki temu może skuteczniej się komunikować.

Otwartość to także sposób na maksymalizację społecznego zysku płynącego z działań organizacji.

Otwarta dystrybucja wiedzy i informacji pomiędzy organizacjami ułatwia tworzenie nowych projektów, przyspiesza proces wdrażania wiedzy i jej aktualizowania, wreszcie – zapobiega dublowaniu się wysiłków.

Otwarte publikacje dają znacznie większy od standardowego zwrot nakładów na inwestycje w postaci udzielonej pomocy, informacji, generowania nowych projektów w oparciu o dostępną wiedzę i możliwości współpracy.

OTWARTE ZASOBY EDUKACYJNE

Flickr CC BY bachmot

Otwarte Zasoby Edukacyjne (ang. *Open Educational Resources, OER*) definiowane są jako te materiały, które są publicznie dostępne w internecie (bez kontroli dostępu), opublikowane wraz z prawem do dalszego wykorzystania (w tym celu zalecane jest stosowanie tzw. wolnych licencji) i najczęściej rozwijane w otwarty sposób. [1]

Powszechne już wykorzystanie komputerów i internetu jest dla nauczycieli ogromną szansą – jeszcze nigdy samodzielne przygotowanie bądź znalezienie i dostosowanie do własnych potrzeb interesujących i przydatnych pomocy naukowych nie było tak łatwe.

Spółeczność akademicka zawsze dzieliła się wiedzą. Raport OECD *Giving Knowledge for Free: the emergence of Open Educational Resources* wykazał, że ponad 3000 kursów z ponad 300 uniwersytetów było dostępnych na świecie w 2007 roku. Rosnąca liczba inicjatyw otwartego udostępniania treści edukacyjnych spowodowała powstanie ruchu Otwartych Zasobów Edukacyjnych (OZE). [2]

Termin Otwarte Zasoby Edukacyjne po raz pierwszy został użyty podczas *Forum on the*

Impact of Open Courseware for Higher Education in Developing Countries przy UNESCO w 2002 r. Uczestnicy spotkania dostrzegli wtedy potrzebę tworzenia dostępnych dla wszystkich zasobów edukacyjnych.

Nie istnieje centralna organizacja grupująca, zarządzająca czy standaryzująca procedury OZE. Otwarte Zasoby Edukacyjne to termin określający **wiele zróżnicowanych inicjatyw edukacyjnych z całego świata**, zorganizowanych zarówno w tradycyjny, jak i innowacyjny sposób, mających różne cele i grupy beneficjentów. Istnieje jednak zgoda czym OZE są.

DEKLARACJA KAPSTADZKA

W styczniu 2008 r. została opublikowana **Kapsztadzka Deklaracja Otwartej Edukacji**, jeden z kluczowych dokumentów określających cele i metody ruchu OZE. Deklaracja była efektem spotkania i wspólnej pracy kilkudziesięciosobowej grupy pracowników organizacji pozarządowych, przedstawicieli instytucji naukowych i administracji państwowej, nauczycieli i autorów materiałów edukacyjnych z całego świata. [3]

3 filary Deklaracji:

- **nauczyciele i uczący się** zaangażowani w tworzenie, wykorzystywanie, dostosowywanie do swoich potrzeb oraz ulepszanie otwartych zasobów edukacyjnych
- **otwarte zasoby edukacyjne** publikowane na wolnych licencjach, w formatach zapewniających w praktyce prawa gwarantowane przez licencje, oraz dostępnych na różnorodnych platformach technicznych
- **polityka otwartej edukacji** - organy władzy oraz dyrekcje szkół i uniwersytetów powinny nadać otwartej edukacji najwyższy priorytet.

Deklaracja została przetłumaczona na język polski.

Otwarte Zasoby Edukacyjne to materiały dostępne do dalszego wykorzystania, bez konieczności pytania kogokolwiek o zgodę. Zasoby mogą mieć formę podręczników, kursów online, sylabusów, testów, multimediiów, oprogramowania i innych narzędzi, które można wykorzystać w procesie nauczania i uczenia się.

Mówiąc ogólnie, mogą to być materiały dedykowane, opracowane na potrzeby programu kształcenia lub każdy inny zasób, który w procesie kształcenia można wykorzystać. Każdy ma prawo się nimi **dzielić**, adaptować, poprawiać i tłumaczyć na inne języki. Aby było to legalne w świetle prawa autorskiego przy ich publikacji stosowane są tzw. wolne licencje.

Dzięki nim korzystanie z otwartych zasobów jest proste. Zgodnie z zapisami wolnej licencji każdy może:

- ponownie wykorzystywać materiały opracowane przez innych,
- zmieniać, przekształcać, adaptować do swoich celów i potrzeb (np. tłumaczyć teksty w j. obcych),
- łączyć z innymi materiałami (remixować, np. tekst z dźwiękiem),
- ponownie rozpowszechniać - dzielić się swoją pracą z innymi. [4]

OTWARTE ZASOBY W POLSCE

Polskie organizacje zaangażowane w tworzenie otwartych projektów edukacyjnych to 13 instytucji i organizacji skupionych wokół Koalicji Otwartej Edukacji, której celem jest promowanie metod, ideałów i dobrych praktyk OZE. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Fundacja Nowoczesna Polska, Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego (polski partner Creative Commons) oraz Stowarzyszenie Wikimedia Polska to członkowie założyciele Koalicji. Polska jest dziś postrzegana jako jeden z liderów innowacji na rzecz otwartości w edukacji. [3]

Na świecie powszechnie obowiązującym systemem ochrony praw twórców/autorów jest prawo autorskie. W Polsce regulowane jest ustawą o prawie autorskim i prawach pokrewnych z 4 lutego 1994 roku. Czas trwania

autorskich praw majątkowych wynosi 70 lat od śmierci twórcy lub ostatniego z współtwórców.

Prawo autorskie jest na tyle restrykcyjne, że w znacznym stopniu ogranicza wykorzystanie twórczości przez innych użytkowników. W odniesieniu do przestrzeni cyfrowej, zapisy ustawy o prawie autorskim roku nie uwzględniają nowych mechanizmów publikacji, komunikacji i korzystania z twórczości innych.

Ograniczenia te stały się punktem wyjścia do stworzenia alternatywnych systemów licencjonowania - wolnych licencji, które są znacznie bardziej liberalne dla odbiorców (użytkowników) zasobów cyfrowych.

LICENCJE CREATIVE COMMONS

Na świecie powszechnie obowiązującym systemem ochrony praw twórców/autorów jest prawo autorskie. W Polsce regulowane jest ustawą o prawie autorskim i prawach pokrewnych z 4 lutego 1994 roku. Czas trwania autorskich praw majątkowych wynosi 70 lat od śmierci twórcy lub ostatniego z współtwórców.

Prawo autorskie jest na tyle restrykcyjne, że w znacznym stopniu ogranicza wykorzystanie twórczości przez innych użytkowników. W odniesieniu do przestrzeni cyfrowej, zapisy ustawy o prawie autorskim roku nie uwzględniają nowych mechanizmów publikacji, komunikacji i korzystania z twórczości innych.

Ograniczenia te stały się punktem wyjścia do stworzenia alternatywnych systemów licencjonowania - wolnych licencji, które są znacznie bardziej liberalne dla odbiorców (użytkowników) zasobów cyfrowych.

WOLNE LICENCJE:

- **GNU GPL (General Public License)**
- **Creative Commons Uznanie Autorstwa (CC BY)**
- **Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach (CC BY-SA)**

LICENCJE CREATIVE COMMONS

Creative Commons jest międzynarodowym projektem oferującym darmowe rozwiązania prawne i inne narzędzia służące zarządzaniu przez twórców prawami autorskimi do swoich utworów. Creative Commons wspiera wolną kulturę: produkcję i wymianę utworów traktowanych jako dobro wspólne. Creative Commons powstała w 2001 r. jako amerykańska organizacja pozarządowa. Polski oddział działa od 2005 r.

Podstawowym narzędziem Creative Commons są licencje prawne pozwalające zastąpić tradycyjny model „Wszystkie prawa zastrzeżone” zasadą „Pewne prawa zastrzeżone” – przy jednoczesnym poszanowaniu zasad prawa autorskiego. Licencje Creative Commons wykorzystują prawo autorskie, aby umożliwić autorowi przekazanie innym części przysługujących mu praw. Nie wymagają całkowitego zrzeczenia się praw autorskich. Autor ma do wyboru zestaw czterech różnych warunków udostępnienia swojego utworu, dzięki temu może samodzielnie określić zasady, na których chce dzielić się swoją twórczością z innymi.

Cztery podstawowe warunki licencji CC to [3]:

-
Uznanie autorstwa. Wolno kopiować, rozprowadzać, przedstawiać i wykonywać objęty prawem autorskim utwór oraz opracowane na jego podstawie utwory zależne pod warunkiem, że zostanie przywołane nazwisko autora pierwowzoru.

-
Na tych samych warunkach. Wolno rozprowadzać utwory zależne jedynie na licencji identycznej do tej, na jakiej udostępniono utwór oryginalny.

-
Użycie niekomercyjne. Wolno kopiować, rozprowadzać, przedstawiać i wykonywać objęty prawem autorskim utwór oraz opracowane na jego podstawie utwory zależne jedynie do celów niekomercyjnych.

-
Bez utworów zależnych. Wolno kopiować, rozprowadzać, przedstawiać i wykonywać utwór jedynie w jego oryginalnej postaci – tworzenie utworów zależnych nie jest dozwolone.

Zestaw tych warunków tworzy 6 różnych licencji Creative Commons

Licencja	Symbol	Sposób wykorzystania	Co można robić z utworem
Uznanie autorstwa (BY)		Komercyjny i niekomercyjny	<ul style="list-style-type: none"> •Kopiować •Zmieniać •Rozprowadzać, przedstawiać i wykonywać utwór •Publikować na dowolnej licencji
Uznanie autorstwa – Na tych samych warunkach (BY-SA)		Komercyjny i niekomercyjny	<ul style="list-style-type: none"> •Kopiować •Zmieniać •Rozprowadzać, przedstawiać i wykonywać utwór •Publikować tylko na takiej samej licencji jak licencja oryginału

Licencja	Symbol	Sposób wykorzystania	Co można robić z utworem
Uznanie autorstwa – Bez utworów zależnych (BY-ND)		Komercyjny i niekomercyjny	<ul style="list-style-type: none"> •Kopiować •Rozprowadzać, przedstawiać i wykonywać utwór tylko w jego oryginalnej postaci •Publikować na dowolnej licencji
Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne (BY-NC)		Tylko niekomercyjny	<ul style="list-style-type: none"> •Kopiować •Zmieniać •Rozprowadzać, przedstawiać i wykonywać utwór •Publikować na dowolnej licencji
Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne – Na tych samych warunkach (BY-NC-SA)		Tylko niekomercyjny	<ul style="list-style-type: none"> •Kopiować •Zmieniać •Rozprowadzać, przedstawiać i wykonywać utwór •Publikować tylko na takiej samej licencji jak licencja oryginału
Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne – Bez utworów zależnych (BY-NC-ND)		Tylko niekomercyjny	<ul style="list-style-type: none"> •Kopiować •Rozprowadzać, przedstawiać i wykonywać utwór •Publikować na dowolnej licencji

Tab. 1. Licencje Creative Commons

Każda z licencji zawiera warunek BY co oznacza, że warunkiem koniecznym przy wykorzystywaniu utworu oryginalnego jest: podanie listy autorów oraz informacji, że utwór jest dostępny na danej licencji.

CZYM SĄ WOLNE LICENCJE

Udostępnienie twórczości na wolnych licencjach oznacza, że każdy ma prawo ją wykorzystywać, poprawiać, dostosowywać, powielać, rozprowadzać za darmo lub za opłatą, oraz upowszechniać swoje udoskonalenia, aby mogła z nich korzystać cała społeczność.

Wolna licencja to rodzaj umowy, którą autor utworu, właściciel praw autorskich, zawiera z całą resztą ludzkości. Zgodnie z Definicją Wolnych Dóbr Kultury licencja uznawana za wolną musi gwarantować:

- wolność **wykorzystywania utworu** i czerpania korzyści z jego używania
- wolność **poznawania utworu** i stosowania nabytej w ten sposób wiedzy
- wolność **tworzenia i rozpowszechniania kopii** informacji lub utworu, w całości lub we fragmentach
- wolność **wprowadzania zmian i poprawek**, i rozpowszechniania utworów pochodnych [10].

Czy licencje CC to to samo co wolne licencje?

Nie wszystkie licencje Creative Commons są wolne. Z sześciu istniejących licencji (opis każdej z nich znajduje się na stronie <http://creativecommons.pl/polskie-licencje-cc/>), tylko dwie są w pełni wolne:

- **Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0** lub inna wersja językowa tej licencji opublikowana przez organizację Creative Commons. Teksty licencji pod adresem: <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>. Znana również jako CC-BY;
- **Creative Commons Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 3.0**. lub inna wersja językowa tej licencji opublikowana przez organizację Creative Commons. Tekst licencji pod adresem: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>. Znana również jako CC-BY-SA.

Należy więc zwrócić uwagę na to jaką konkretnie licencję CC wybrał autor dzieła, które chcemy wykorzystać.

Inne wolne licencje [5]

Licencja CC0 (Creative Commons Zero) - w praktyce przenosi utwór do domeny publicznej poprzez oświadczenie twórcy, że rezygnuje ze wszelkich roszczeń prawno-autorskich; nie nakłada nawet obowiązku podania autora przy wykorzystaniu utworu.

Pytanie, po co zostało utworzone CC0 – dodatkowo wobec istniejących już licencji mechanizm uwalniania treści? Otóż ma on zapewnić jeszcze większą swobodę korzystania z utworów niż ta,

którą daje licencja Creative Commons Uznanie autorstwa. Sposobem na osiągnięcie tego celu jest całkowite zrzeczenie się praw do utworu, łącznie na przykład z wymogiem uznania autorstwa.

W praktyce CC0 przenosi utwór do domeny publicznej (o ile jest to dozwolone w danym systemie prawa). W przeciwieństwie do licencji Creative Commons dostosowywanych do każdej jurysdykcji, CC0 cechuje uniwersalność, wynikająca z niezwiązania jej z konkretnym systemem prawa – czym przypomina wiele licencji open source (otwartego kodu źródłowego). Chociaż skuteczność CC0 może różnić się w zależności od państwa, to pozostaje najbardziej kompletnym narzędziem do wspierania domeny publicznej.

Na gruncie prawa polskiego autorskie prawa osobiste są niezbywalne, jednak istnieje możliwość, aby twórca zobowiązał się do niewykonywania tych praw. Złożenie oświadczenia CC0 może stanowić taką (wiązącą) deklarację. Z racji na – istniejące także w Polsce – bardzo różnorodne ograniczenia w zrzekaniu się praw autorskich majątkowych i osobistych, CC0 zawiera również dodatkowy mechanizm w postaci licencji. Objęcie nią utworu nie przenosi go do domeny publicznej, niemniej jednak udostępnia go na warunkach maksymalnie do tego stanu zbliżonych. CC0 oznacza udzielenie niewyłącznej licencji, otwartej w maksymalnym możliwym stopniu. Licencja ta jest nieodpłatna, nie daje się przenosić, nie zawiera zezwolenia na sublicencjonowanie. Jest niewyłączna, nieodwołalna i bezwarunkowa oraz udzielana na maksymalny okres dozwolony przez prawo właściwe. Licencja ma obejmować korzystanie za pośrednictwem wszelkich istniejących obecnie lub w przyszłości środków przekazu (bez ograniczenia liczby egzemplarzy), do jakiegokolwiek celu (z wyraźnym zezwoleniem na korzystanie komercyjne, reklamowe i w celu promocji). Więcej o licencji CC 0 w opracowaniu Krzysztofa Siewicza (<http://koed.org.pl/2011/10/creative-commons-zero-w-polskim-prawie/>).

GNU FDL - Licencja GNU Free Documentation License (GNU FDL) jest najstarszą wolną licencją. Została napisana przez Free Software Foundation głównie do stosowania przez autorów dokumentacji wolnego oprogramowania i tak jest nadal wykorzystywana.

Licencja Free Art Licence została stworzona dla tych, którzy chcą udostępniać swoje utwory artystyczne na zasadach podobnych do GNU FDL, ale bez uciążliwego warunku dodawania do utworu pełnego tekstu licencji. Licencja ta ma zbliżone warunki do GNU FDL i CC-BY-SA, czyli zezwala na dowolne kopiowanie i tworzenie utworów zależnych. Wzór licencji jest dostępny na stronie: Copyleft Attitude <http://artlibre.org>.

CZYM JEST OTWARTOŚĆ PUBLIKACJI?

Otwarta publikacja to taka, która jest udostępniona w formie elektronicznej zezwalającej na szerokie wykorzystywanie treści - bez przeszkód technologicznych czy prawnych. W praktyce oznacza to udostępnienie wyników badań oraz materiałów edukacyjnych w Internecie. Może to być główny lub uzupełniający tradycyjne modele sposób upowszechniania wiedzy. Zakres otwartości treści zawsze wiąże się z decyzjami autorów i może być wyrażony dzięki otwartym licencjom, które określają dalsze ich wykorzystywanie.

Otwartość wyraża się z jednej strony decyzją właścicieli o szerokim udostępnieniu utworów, a z drugiej w zapewnieniu ich odbiorcom określonych swobód. Idea otwartości zbudowana jest na przekonaniu, że każdy powinien mieć prawo i swobodę wykorzystania, dostosowywania do swoich potrzeb, ulepszania oraz ponownego przetworzenia wiedzy, która stanowi dobro wspólne.

RODZAJE OTWARTOŚCI

Prawna otwartość jest gwarancją prawa do ponownego wykorzystania publikacji, zapewnia demokratyczny dostęp do zasobów. Prawnie uregulowana otwartość jest podstawą dla drugiego rodzaju otwartości - technicznej, która polega na: dostępności zasobów w sieci, otwartości standardów i łatwości dystrybucji, co z kolei przekłada się na zwiększenie zasięgu jej odbioru.

POZIOMY OTWARTOŚCI PUBLIKACJI (KONTEKST PRAWNY)

Publikacja może być bardziej lub mniej otwarta ze względu na sposób jej udostępnienia i warunki prawne, na jakich została udostępniona. Można wyróżnić następujące stopnie otwartości:

Rys. 1. Poziomy otwartości W: Otwartość w publicznych instytucjach kultury, 2011, oprac. Hofmökł, Tarkowski, Śliwowski

ZALETY STOSOWANIA WOLNYCH LICENCJI [7]

Prace na licencji '**Uznanie autorstwa**' (CC BY) mogą być ponownie rozpowszechniane i przetwarzane bez ograniczeń, jedynie pod warunkiem zachowania informacji dotyczących autorstwa. Oznacza to, że mogą być tłumaczone, dostosowywane do lokalnych standardów, wykorzystywane w produktach komercyjnych i łączone z dowolnymi materiałami edukacyjnymi. Licencja CC BY zezwala na dalsze wykorzystywanie każdemu i do dowolnych celów, jeśli tylko oryginalny autor pozostanie właściwie opisany.

Licencja '**Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach**' (CC BY-SA) oznacza, że wszystkie utwory pochodne muszą być opublikowane na tej samej licencji, co oryginał i zachować informację o autorze. Ten warunek jest atrakcyjny dla organizacji/osób, które pragną, aby wykorzystywanie ich utworów powiększało pulę otwartych zasobów poprzez zastrzeżenie, aby każdy utwór pochodny był również otwarty, nawet kosztem utraty wielu potencjalnych zastosowań. Jednak utworów opatrzonych warunkiem 'Na tych samych warunkach' często nie można łączyć z innymi otwartymi zasobami edukacyjnymi, co może stanowić istotną barierę dla wielu grup studentów czy nauczycieli.

JAK DOTRZYMAĆ WARUNKÓW LICENCJI?

Poza przestrzeganiem warunków licencji (zob. Tab. I. Licencje Creative Commons - ostatnia kolumna, s. 12-13) istotny jest także sposób oznaczenia efektów naszej pracy, jeśli została przerobiona, zmieniona, zaadaptowana lub tylko skopiowana.

Wymogi licencji są spełnione po dołączeniu do nowo opracowanego tekstu/prezentacji/artykułu w sposób widoczny dla czytelnika następującego tekstu:

Dzieła zależne:

- te same warunki: jeśli zmieniamy, np. prezentację na lekcję biologii, która jest dostępna na licencji z warunkiem SA, należy podać: Autorów oryginału, link do oryginału, licencję oryginału. Będą to wszystkie treści dostępne na licencji CC BY-SA, CC BY-NC-SA.
- inne licencje: jeśli zmieniamy scenariusz warsztatów, które są dostępne na licencji zezwalającej na publikowanie na tej samej lub dowolnej licencji, należy podać: Autorów oryginału, link do oryginału, licencja oryginału, nowa nadana przez nas licencja. Będą to wszystkie treści na licencji CC BY, CC BY-NC.

Kopia (bez dzieł zależnych): W przypadku wiernej kopii utworów należy podać autorów, nazwę licencji i link do licencji. Będą to treści na licencji CC BY-ND, CC BY-NC-ND. Te elementy należy uwzględnić także przy treściach dostępnych na każdej innej licencji.

Użycie niekomercyjne: W przypadku użycia niekomercyjnego należy dodać zapis jak określono wyżej w zależności od rodzaju licencji

PAMIĘTAJ O BIBLIOGRAFII

Jeśli pracujesz nad większym tekstem i wykorzystujesz prace na różnych licencjach, musisz pamiętać o kompatybilności licencji. W bibliografii należy podać przy każdej wykorzystanej publikacji licencję i link do oryginału. Więcej o kompatybilności znajduje się w rozdziale "Publikowanie i oznaczanie treści licencjami".

WOLNE LICENCJE W PRAKTYCE

Przygotowując się do lekcji, pisząc scenariusz lub pracując nad prezentacją, możesz skorzystać z zasoby dostępnych w Internecie na otwartych zasadach. Na przykład:

- tłumaczenie artykułu i wykorzystanie go w całości lub fragmencie do pracy z uczniami,
- wykorzystanie gotowego konspektu lekcji i dostosowanie go do potrzeb własnej lekcji,
- wykorzystanie nagrania muzycznego jako podkładu do animacji/prezentacji, etc.

W każdym powyższym przypadku, niezależnie od tego czy oryginalny materiał jest przerabiany czy wykorzystywany w niezmienionej formie, **należy podać autora, wskazać pierwotne miejsce publikacji materiału** [poprzez podanie linku] **oraz określić licencję.**

Dobrze podać także datę odczytu (w przypadku cyfrowych zasobów często zdarza się, że adresy stają się nieaktualne lub zasób zmienia miejsce występowania w sieci).

Przykład zastosowania licencji

To zdjęcie zostało udostępnione w serwisie Flickr na licencji CC BY przez autora o nazwie Recyclethis. Dzięki temu można je kopiować, dowolnie zmieniać, wykorzystywać do celów komercyjnych lub niekomercyjnych oraz publikować na dowolnej licencji CC.

<http://www.flickr.com/photos/recyclethis/185807557/>

To zdjęcie zgodnie z licencją dla oryginału zostało przerobione (dodane napisy na patyczkach), ponownie wykorzystane w Internecie i udostępnione w serwisie Wikiedukator na tej samej licencji CC BY. W opisie znalazł się link do oryginału, informacja o autorze i wykorzystanej pierwotnie licencji.

<http://wikiedukator.org/File:Recyclethis-185807557.jpg>

DOMENA PUBLICZNA

Poza systemami licencji otwartych, funkcjonuje Domena publiczna (DP). W najwęższym znaczeniu jest to **twórczość, z której można korzystać bez ograniczeń**, ponieważ prawa majątkowe do twórczości wygasły lub twórczość ta nigdy nie była lub nie jest przedmiotem prawa autorskiego. [8]

Domena publiczna definiowana jest jako abstrakcyjny zbiór utworów, które nie są kontrolowane, zabezpieczone czy zawłaszczone przez kogoś na mocy systemu własności intelektualnej. Określenie to ma wskazywać, że utwory są **"własnością publiczną", dostępne dla każdego z nas, do wykorzystania w dowolnym celu.**

O domenie publicznej mówi się najczęściej w opozycji do utworów, których wykorzystanie jest ograniczone. Zgodnie ze współczesnym polskim prawem autorskim oryginalne prace literackie, dzieła sztuki, utwory muzyczne itp. **są chronione prawem od momentu ich stworzenia aż do 70 lat od śmierci autora/współtwórców. Po tym czasie wygasa autorskie prawo majątkowe, a utwór wchodzi do domeny publicznej** [9]. Na świecie okres obowiązywania prawa autorskiego jest różny w różnych krajach w zależności od narodowych systemów legislacji. W krajach Unii to 70 lat, w Stanach Zjednoczonych to okres 100 lat, w krajach azjatyckich 50 lat. Balfour Smith z Duke University bazując na wykazie państw i obowiązujących w nich standardowych regulacji prawa autorskiego w Wikipedii, opracował **mapę przedstawiającą czas obowiązywania prawa autorskiego w różnych krajach świata**. Mapa dostępna na europejskiej stronie Dnia Domeny Publicznej (http://www.publicdomainday.org/sites/www.publicdomainday.eu/files/World_copyright-terms.jpg).

Oznaczenie Domeny Publicznej

W przypadku utworów znajdujących się w Domenie publicznej nie ma obowiązku ich oznaczania w repozytoriach, serwisach lub bibliotekach cyfrowych. Niektóre repozytoria, np. Wikimedia Commons stosują odpowiednie oznaczenia graficzne i opisy.

DOMENA PUBLICZNA W POLSCE

W polskim systemie prawnym nie ma definicji *public domain*. Nie oznacza to, że w polskiej kulturze korzystanie z zasobów będących własnością publiczną jest niemożliwe. Pojęcie to nie jest zakorzenione ani powszechnie stosowane. Niemniej jednak istnieje wiele inicjatyw i projektów, które opierają się na twórczości, do której wygasły autorskie prawa majątkowe, czyli będących w Domenie publicznej. Korzystają z niej biblioteki cyfrowe, dygitalizując i udostępniając kopie cyfrowe utworów w Internecie. Przykładem może być **Biblioteka Cyfrowa Polona**.

Na gruncie polskim Koalicja Otwartej Edukacji podejmuje aktywne działania mające na celu upowszechnienie i zakorzenienie w świadomości publicznej istnienie Domeny publicznej. Jednym z **ważniejszych projektów edukacyjnych**, który czerpie z zasobów DP, jest **Szkolna Biblioteka Internetowa Wolne Lektury** (projekt prowadzony przez Fundację Nowoczesna Polska) oraz działania Stowarzyszenia Wikimedia Polska, szczególnie **Wikiźródła**. Jest to oddolna inicjatywa

mającą na celu cyfryzację zasobów z Domeny publicznej lub udostępnianych na wolnych licencjach. Zakres działania Wikiźródeł pokrywa się po części z działaniami bibliotek cyfrowych (skupionych w ramach **Federacji Bibliotek Cyfrowych**), które także digitalizują twórczość. Jednak Wikiźródła udostępniają nie tylko skany oryginałów lecz pełne teksty źródłowe w postaci hipertekstu wyposażonego w spis treści. Stanowi to prawdopodobnie największą wartość dodaną projektu. W dalszej części przewodnika, w Katalogu OZE, znajduje się lista repozytoriów materiałów edukacyjnych dostępnych w DP.

Innym przykładem wykorzystywania zasobów Domeny publicznej są **Społeczne Pracownie Digitalizacji** (SPD) działające przy bibliotekach cyfrowych, np.: przy Śląskiej Bibliotece Cyfrowej, Bałtyckiej Bibliotece Cyfrowej, Miejskiej Bibliotece Publicznej w Słupsku. Praca w SBP polega na wykorzystaniu zaangażowania społecznego do działania profesjonalnego (zgodnie z ideą sieci 2.0) oraz udostępnienie stanowisk do digitalizacji i tworzenia zasobów cyfrowych. W efekcie działania tylko Śląskiej SPD powstało ponad 4 tys. cyfrowych kopii zasobów (przy udziale 13 wolontariuszy), co stanowi 23% zasobów ŚBC.

DZIEŃ DOMENY PUBLICZNEJ

Koalicja Otwartej Edukacji od 2009 roku organizuje Dzień Domeny Publicznej (DDP). Pod koniec grudnia instytucje kultury świętują poszerzenie zasobów DP, które po 70 latach od śmierci twórców zostają uwolnione 1 stycznia każdego roku. Stałym elementem obchodów jest **generowanie listy autorów**, których twórczość przechodzi do Domeny Publicznej. Od 2009 r. listy są generowane przez pracowników Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu w oparciu o Narodowy Uniwersalny Katalog Centralny (NUKAT). Co roku lista ta przekracza 500 osób.

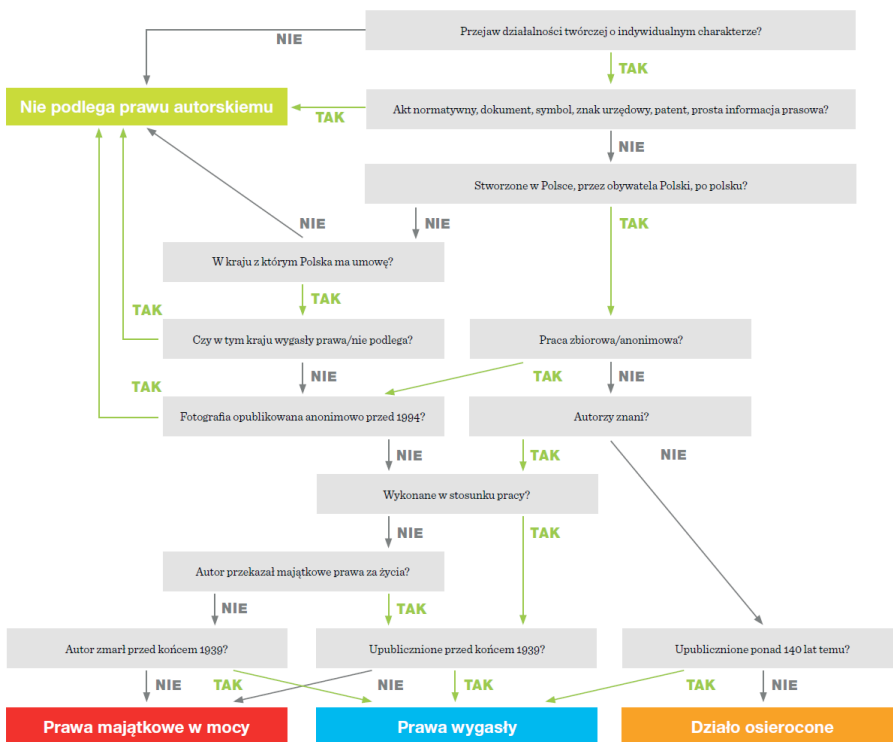
Od 2010 r. Koalicja prowadzi osobną stronę poświęconą Domenie publicznej (<http://domenapubliczna.org>). Informacje na temat obchodów Dnia Domeny Publicznej z lat poprzednich znajdują się na stronie Koalicji (<http://koed.org.pl/category/dp/>).

LICZNIK I KALKULATOR DOMENY PUBLICZNEJ

Podczas obchodów Dnia Domeny Publicznej 2011 odbyła się premiera **licznika Domeny Publicznej**, opracowanego w ramach projektu Wolne Lektury (Fundacja Nowoczesna Polska) – największej internetowej biblioteki tekstów lektur szkolnych dostępnych w Domenie publicznej. Po wpisaniu nazwiska twórcy do pola wyszukiwarki, licznik informuje jak długi jest okres oczekiwania na przejście jego twórczości do zasobów Domeny publicznej (w latach, dniach, godzinach, minutach i sekundach (zob. np. Czesław Miłosz). Obecnie w bazie licznika znalazło się około 800 nazwisk twórców głównie literatury pięknej i poezji, których twórczość wchodzi do kanonu lektur szkolnych.

Równoległe do licznika Wolnych Lektur, trwały prace nad **Kalkulatorem Domeny Publicznej**. Na gruncie polskim, Tomasz Ganicz ze Stowarzyszenia Wikimedia Polska, opracował **diagram przechodzenia dzieł do Domeny Publicznej** dostępny w Wikipedii.

([http://pl.wikipedia.org/wiki/Domena_publiczna#Przechodzenie dzie.C5.82_do_domeny_publicznej](http://pl.wikipedia.org/wiki/Domena_publiczna#Przechodzenie_dzie.C5.82_do_domeny_publicznej)).

Rys. 2. Ganicz, T., 2010, Diagram przechodzenia do domeny publicznej w polskim prawie autorskim - dotyczy dzieł pierwotnych W: *Otwartość w publicznych instytucjach kultury, 2011*, oprac. Hofmokr, Tarkowski, Śliwowski

Na podstawie diagramu został zaprojektowany i udostępniony [kalkulator Domeny publicznej](http://domena.koed.org/pl/), który jest dostosowany do zasad polskiego prawa autorskiego. Kalkulator pozwala w szybki sposób ustalić status prawny danego dzieła. Działa na zasadzie testu – musimy odpowiedzieć na kilka kluczowych pytań związanych z analizowanym dziełem dotyczących autorstwa, pochodzenia, czasu powstania, typu dokumentu. Po udzieleniu odpowiedzi Kalkulator informuje nas o statusie prawnym utworu. Kalkulator jest dostępny pod adresem: <http://domena.koed.org/pl/>

Domena publiczna

Czy mamy do czynienia z przejawem działalności twórczej o indywidualnym charakterze?

Tak
 Nie

Wyślij odpowiedź

Kod źródłowy dostępny na licencji GNU AGPL. Autor: Radek Czajka. Copyright © Fundacja Nowoczesna Polska.
 Treść dostępna na licencji Creative Commons Uznanie Autorstwa – Na Tych Samych Warunkach 3.0 PL. Copyright © Tomasz Ganicz.

Rys. 3. Polski kalkulator Domeny Publicznej

KATALOG OTWARTYCH ZASOBÓW EDUKACYJNYCH

W tej części przewodnika znajduje się katalog otwartych zasobów, w którym opisano wyszukiwarki i repozytoria gromadzące zasoby głównie na wolnych licencjach, znajdujące się w Domenie publicznej (zasoby, do których wygasły autorskie prawa majątkowe) lub innych otwartych licencjach.

REPOZYTORIA, SERWISY [4]

Obok wyszukiwarek otwartych zasobów, w sieci istnieje bardzo wiele baz danych, repozytoriów tworzonych przez konsorcja zrzeszonych instytucji edukacyjne, kulturalnych i społecznych lub przez uczelnie wyższe. Przykładem obrazującym wielość otwartych zasobów edukacyjnych może być lista stron, które dostarczają treści na licencjach CC, opracowywana przez Creative Commons. Lista w podziale na typy zasobów jest dostępna pod adresem: http://wiki.creativecommons.org/Content_Curators. Innym przykładem może być OpenCourseWare Consortium, które skupia ponad 200 szkół wyższych i instytucji stowarzyszonych. Spis repozytoriów OER w podziale na kraje dostępny jest pod adresem: <http://www.ocwconsortium.org/members/consortium-members.html>.

Spośród tysięcy repozytoriów OER, w przewodniku wymieniono te, w których można znaleźć zasoby głównie na wolnych licencjach lub te, które umożliwiają zawężenie wyszukiwania do wolnych zasobów.

OTWARTEZASOBY.PL

Serwis otwartezasoby.pl to stale aktualizowana biblioteka linków do polecanych otwartych zasobów w sieci oraz narzędzi do ich tworzenia i dzielenia się. Linki w serwisie można przeglądać wg zasobów edukacyjnych, muzycznych, wideo, zdjęć i grafik oraz narzędzi do tworzenia, szukania i dzielenia się zasobami w sieci.

I. ZASOBY W JĘZYKU POLSKIM

LITERATURA I JĘZYK POLSKI

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
Biblioteka Cyfrowa Polona http://www.polona.pl/dlibra	publikacje dotyczące wybranych aspektów polskiej literatury, kultury i historii	Powstała w 2006 roku, gromadzi najważniejsze wydania tekstów literackich i naukowych, dokumentów historycznych, czasopisma, grafikę, fotografię, nuty, mapy, czasopisma, książki, dokumenty życia społecznego (ulotki i odezwy), rękopisy, stare druki oraz zbiory ikonograficzne i muzykalia.	Domena publiczna
Biblioteka Literatury Polskiej w Internecie http://litera.t.ug.edu.pl	teksty literackie	Repozytorium mniej i bardziej znanych polskich tekstów literackich, znajdujących się w domenie publicznej, począwszy od "Bogurodzicy" po powieści Stefana Żeromskiego. Projekt jest realizowany na Uniwersytecie Gdańskim w ramach grantu "Public Domain" UNESCO. Zawiera też skany starodruków.	Domena publiczna
Szkolna Biblioteka Internetowa Wolne Lektury http://wolnelektury.pl	teksty lektur szkolnych	Teksty lektur szkolnych, które są zalecane do użytku przez MEN, i które trafiły już do domeny publicznej więc nie są związane rygorami prawa autorskiego. Są opracowane, opatrzone komentarzem i udostępnione w kilku formatach (html, odt, txt i pdf). Można je bezpłatnie przeglądać, ściągać na swój komputer, a także udostępniać innym. Są dostępne on-line i do ściągnięcia. Projekt realizowany przez Fundację Nowoczesna Polska. Działa od 2007 roku.	Domena publiczna (teksty), CC BY-SA (komentarze, tagowanie)
Wikibooks http://pl.wikibooks.org	wolne podręczniki i książki	Zbiór darmowych i tworzonych wspólnie tekstów o układzie i przeznaczeniu podobnym do papierowych książek. Spis dostępnych książek w zakładce 'Księgozbiór'. Projekt uruchomiony w 2004 r.	tak samo jak Wikipedia

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
Wikizródła http://pl.wikisource.org/	teksty źródłowe	Repozytorium dokumentów źródłowych, utworów literackich oraz ich tłumaczeń, tekstów i dokumentów historycznych rangi państwowej lub międzynarodowej, kodów źródłowych, tłumaczeń słów lub zwrotów, podsumowań, odesłań i innych informacji o tekście w postaci przypisów wyraźnie oddzielonych od utworu.	CC BY-SA Domena publiczna
Wikicytaty http://pl.wikiquote.org	cytaty	Polska wersja serwisu Wikiquote, siostrzanego projektu Wikipedii. Powstała polska w 2004 roku. Wikicytaty są obecnie trzecią pod względem wielkości wersją językową. Projekt zawiera tworzoną w trybie wiki bazę cytatów, które są indeksowane tematycznie oraz osobowo.	CC BY-SA (oprócz zdjęć i multimediów które są na różnych wolnych licencjach)
Wikisłownik http://pl.wiktionary.org/	internetowy słownik wszystkich języków świata	Wolny, wielojęzyczny słownik, który łączy słownik języka polskiego i poprawnej polszczyzny, słowniki języków obcych, słownik przysłów, słownik etymologiczny czy też słownik synonimów i antonimów. Przy hasłach znajduje się wymowa słowa, inne słowa o podobnym lub przeciwnym znaczeniu, uwagi dotyczące użycia słowa i pełne zdania będące przykładami użycia. Niektóre hasła są uzupełnione o nagrania wymowy.	CC BY-SA (oprócz zdjęć i multimediów które są na różnych wolnych licencjach)
Federacja Bibliotek Cyfrowych http://fbc.pionier.net.pl/owoc/	zasoby polskich bibliotek cyfrowych	Od roku 2002 budują narodowy zasób cyfrowy, wiele materiałów z tego zasobu udostępniają w sposób otwarty. Wzbogacają polską domenę publiczną, wdrażają międzynarodowe standardy w tym także wolne licencje. Wprowadziły swoje kolekcje do wspólnego repozytorium europejskiego "Europeana".	różne

OTWARTE PODRĘCZNIKI - RÓŻNE PRZEDMIOTY

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
<p>Włącz Polskę (http://195.136.199.80/wlaczpolske/)</p>	<p>podręcznik, moduły edukacyjne, teksty, grafika, multimedia</p>	<p>"Włącz Polskę" oferuje materiały edukacyjne dla polskich dzieci uczących się za granicą. Materiały udostępniane są w formie gotowych zestawów lub za pomocą narzędzia do tworzenia własnych modułów.</p>	<p>CC BY-SA</p>
<p>Wolne Podręczniki http://wolnepodreczniki.pl</p>	<p>podręczniki szkolne: matematyka, fizyka, geografia, angielski, muzyka, informatyka</p>	<p>To materiały edukacyjne przygotowywane przez nauczycieli i dostosowane do potrzeb czasów cyfrowej rewolucji. Wszystkie te materiały dostępne są za darmo, dzięki udostępnieniu na wolnej licencji można je bez przeszkód zmieniać i wykorzystywać do własnych potrzeb. Opracowywane w ramach projektu Fundacji Nowoczesna Polska.</p>	<p>CC BY-SA</p>
<p>E-globalna http://www.e-globalna.edu.pl/</p>	<p>Scenariusze materiały dodatkowe, gry, ćwiczenia</p>	<p>Modułowy elektroniczny podręcznik o edukacji globalnej. Z materiałów można stworzyć własny podręcznik. Należy wybrać kategorię wiekową i przedmiot oraz dobierać spośród modułów odpowiadające materiały, z których system ułoży indywidualny podręcznik.</p>	<p>CC BY-SA</p>

BIOLOGIA, CHEMIA, FIZYKA, MATEMATYKA

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
<p>Polskie tłumaczenie Akademii Khana</p> <p>http://www.edukacja.przyszlosci.pl/</p> <p>Zadania</p> <p>http://pracadomowa24.pl/khanacademy/</p>	Wykłady wideo, zadania	Krótkie wykłady wideo tłumaczące zagadnienia naukowe na poziomie szkolnym. Tłumaczenie z jęz. angielskiego z Khan Academy.	CC BY-NC-SA
<p>Open AGH</p> <p>http://open.agh.edu.pl</p>	kursy, wykłady, ćwiczenia, symulacje, kompendia głównie z nauk ścisłych	Open AGH to repozytorium otwartych zasobów edukacyjnych (OZE) przygotowanych przez pracowników, doktorantów i studentów naszej uczelni. Pomysłodawcą, twórcą i administratorem samego serwisu jest Centrum e-Learningu AGH. Działa od początku 2010 roku. Obecnie znajduje się około 90 kursów.	CC BY-NC-SA
<p>Fizyka wobec wyzwań XXI w. - Uniwersytet Warszawski</p> <p>(http://brain.fuw.edu.pl/edu/Strona_g%C5%82%C3%B3wna)</p>	skrypty, ćwiczenia, wykłady, podręczniki	Materiały dydaktyczne dla kierunku zamawianego "Fizyka wobec wyzwań XXI wieku" (Program Operacyjny Kapitał Ludzki) opracowywane na Uniwersytecie Warszawskim. Na wiki są dostępne materiały z technologii informacyjnej, fizyki, matematyki, chemii, biologii, analizy danych, encefalografii	CC BY-SA
<p>Ściśle Ciekawa Lekcja</p> <p>http://lesson.org.pl/</p>	Materiały edukacyjne, scenariusze, wideo	Zadaniem strony jest pomagać nauczycielom w opracowaniu ciekawych lekcji z wykorzystaniem materiałów online (wideo, materiały do czytania z podziałem na przedmioty) z biologii, chemii i fizyki.	CC BY

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
<p>Analiza matematyczna - wykłady http://www.portal.pwr.wroc.pl/1811035_241.dhtml</p>	Wykłady wideo	Nagrania wykładów do przedmiotu Analiza matematyczna I wykładanego na Politechnice Wrocławskiej. Wykłady mają stanowić pomoc dydaktyczną dla studentów oraz kandydatów na studia w Politechnice Wrocławski.	CC BY-NC-ND
<p>Algorytmika stosowana http://was.zaa.mimuw.edu.pl/</p>	Wykłady wideo	19 wykładów wraz z krótkimi opisami i materiałami do wykładów, które odbywały się na wydziale Matematyki, Informatyki i Mechaniki UW. Wykłady dotyczą rozmaitych zagadnień algorytmiki w ujęciu stosowanym (ale również zawierają ujęcie teoretyczne) i przeznaczone są dla osób które posiadają już pewne doświadczenie algorytmiczne i programistyczne, nie tylko studentom.	CC BY-NC-ND
<p>Baza narzędzi dydaktycznych http://bnd.ibe.edu.pl</p>	Zadania	Zbiór zadań do pracy z uczniem do przedmiotów: biologia, chemia, fizyka, geografia, historia, j. polski, matematyka	CC BY-NC-SA
<p>ABC seksu w obrazkach http://abcseksu.com</p>	lekcje wideo, materiały	Wiedza na temat bezpieczniejszego seksu i profilaktyki chorób przenoszonych drogą płciową. Jest kierowana do każdej zainteresowanej osoby, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet i ich potrzeb informacyjnych. Wartością dodaną jest dostęp do ekspertów od wielu lat zajmujących się tematyką HIV/AIDS i innych chorób przenoszonych drogą płciową. Projekt prowadzony we współpracy z Biurem Edukacji m.st. Warszawy.	CC BY

HISTORIA I GEOGRAFIA

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
Historia w sieci http://historiawsi.uci.pl/	zasoby, poradniki, scenariusze	rozbudowywany ręcznie katalog zasobów internetowych poświęconych historii Polski oraz zestaw kilku dodatkowych materiałów jak scenariusze i poradniki o tym jak korzystać z zasobów online na lekcjach historii.	Różne
Wikitravel http://wikitravel.org/pl/	teksty, zdjęcia, mapy	Obszerny, międzynarodowy przewodnik turystyczny i zasób informacji geograficznych o Polsce i świecie udostępniany na licencji CC-BY-SA. Jego polska edycja jest jedną z 6 największych, posiada 260 artykułów	tak jak Wikipedia
OpenStreetMap http://www.openstreetmap.org/	mapa	Szczegółowa mapa całego świata, tworzona przez wolontariuszy w trybie on-line na podstawie zdjęć, śladów z urządzeń GPS i własnych obserwacji terenu. Umożliwia pobieranie dowolnych fragmentów mapy w formie bitmap, jak i surowych danych, które można dowolnie przetwarzać. Projekt powstał 1 lipca 2004. Posiada polskojęzyczną wersję interfejsu oraz systemu pomocy. W Polsce skupia środowisko ok. kilkuset edytorów, którzy w marcu 2011 założyli własne stowarzyszenie.	CC BY-SA, ODbL

EKONOMIA I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
Przedsiębiorczość dla Ambitnych http://www.cieslik.edu.pl/index.php/ida/3/	podręcznik, zadania, kursy	Podręcznik i platforma e-learningowa zawierająca uporządkowaną wiedzę, niezbędną do przygotowania koncepcji a następnie uruchomienia biznesu. Kandydaci na przedsiębiorców znajdą tu dodatkowe materiały i przykłady, szczegółowe rozwinięcie wielu praktycznych kwestii a także narzędzia i formaty w wersji elektronicznej, pozwalające krok po kroku, realizować działania w celu założenia, a następnie rozruchu nowej firmy. Projekt międzyuczelniany prowadzony przez zespół na Akademii im. Leona Koźmińskiego.	CC BY-SA

EDUKACJA MEDIALNA I KULTURALNA

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
MediaLab Junior http://www.cultureshock.pl/projekty/media-lab-junior/	scenariusze, zdjęcia	Scenariusze z warsztatów MediaLab Junior na temat kręcenia filmów, ich obróbki, montażu i publikacji w sieci, na temat wykorzystania OpenStreetMap do stworzenia otwartej interaktywnej mapy okolicy oraz stworzenia od podstaw własnego urządzenia elektronicznego.	CC BY

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
Edukacja medialna http://edukacjamedialna.edu.pl/	Scenariusze zajęć, ćwiczenia i materiały	Scenariusze zajęć, ćwiczenia i materiały z zakresu edukacji medialnej do prowadzenia zajęć w szkołach, domach kultury i bibliotekach. Możemy przeszukiwać i wybierać zasoby np. pod kątem tego, na jaki przedmiot zostały przygotowane, lub z ośmiu kategorii: korzystanie z informacji, relacje w środowisku medialnym, język mediów, kreatywne korzystanie z mediów, etyka i wartości w komunikacji i mediach, bezpieczeństwo w komunikacji i mediach, prawo w komunikacji i mediach, ekonomiczne aspekty działania mediów.	CC BY-SA
Fundacja Nowe Media - e-Lekcje http://e-lekcje.org	e-lekcje (wideo, prezentacje multimedia- lne)	Serwis MAM - Młodzieżowa Akcja Multimedialna - prowadzony przez Fundację Nowe Media., ma na celu przygotowanie młodzieży do twórczego korzystania z mediów. Adresowany do osób w wieku 13-19 lat - zarówno uczniów gimnazjów i liceów, jak i uczestników wszelkich grup formalnych (np. stowarzyszeń) i nieformalnych. Zawiera materiały dla młodych redaktorów i ich nauczycieli, porady niezbędne każdemu surfującemu po sieci i publikującemu w niej.	Licencje Creative Commons (większość CC BY-SA)
Platforma Akademii Orange http://www.akademiiorange.pl	baza nowoczesnych projektów edukacji kulturalnej	Obszerna baza inspiracji zawierająca projekty innowacyjnej edukacji kulturalnej. W projektach dzieci i młodzież tworzą muzykę w oparciu o techniki cyfrowe, przygotowują gry edukacyjne, interaktywne mapy regionów, dokumentacje wideo, przeprowadzają eksperymenty artystyczne, zapoznają się z innymi kulturami.	CC BY

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
Cyfrowa wyprawka http://cyfrowa-wyprawka.org	Scenariusze zajęć, ćwiczenia i materiały	Materiały edukacyjne, dzięki którym nauczyciele, trenerzy, animatorzy i inne osoby pracujące z dziećmi i młodzieżą mogą przygotować ciekawe zajęcia edukacyjne tłumaczące wpływ Internetu i nowych technologii na nasze życie.	CC BY-SA
Sztuka 24h http://sztuka24h.edu.pl/	scenariusze lekcji, zdjęcia, materiały źródłowe, ćwiczenia i gry interaktywne	Baza otwartych materiałów edukacyjnych dotyczących sztuki współczesnej. Nauczyciele, edukatorzy, animatorzy kultury zainteresowani edukacją przez sztukę znajdą tutaj przykładowe scenariusze lekcji, scenariusze oprowadzania po wystawach, opisy warsztatów tematycznych czy prezentacje, materiały wykorzystywane w czasie warsztatów, animacje, gry interaktywne dla dzieci, filmy edukacyjne i wiele innych zasobów.	CC BY-SA
Otwarta Zachęta http://otwartazacheta.pl/	scenariusze lekcji, materiały multi-medialne, nagrania muzyczne	Portal prezentujący zasoby Zachęty Narodowej Galerii Sztuki, dzieła z kolekcji, materiały edukacyjne, dokumentacje wystaw i wernisaży, filmy i dokumentacje towarzyszące wystawom. Portal może służyć zarówno edukacji kulturalnej, historii sztuki jak i badaniom lub po prostu „zwiedzaniu” zasobów Zachęty.	CC BY-SA
Muzeum Dźwięku http://www.instrumentyludowe.pl/	nagrania muzyczne, scenariusze lekcji	Kompendium wiedzy na temat ponad 20 ludowych instrumentów muzycznych. Poza bankiem brzmienia tych instrumentów w bazie znajdują się też ich zdjęcia oraz opisy sposobu lub zwyczaju ich wykorzystywania.	CC BY-SA

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
Laboratorium Dźwięków http://www.labdzwiekow.pl/	nagrania muzyczne, scenariusze lekcji, symulacje i wizualizacje	Nagrania dźwięków 20 historycznych instrumentów muzycznych wraz z możliwością zagrania na nich na stronie WWW. Dodatkowo na stronie znajdują się scenariusze lekcji muzyki i historii kultury ludowej.	CC BY
Zabawnik http://zabawnik.org/	gry	Zbiór 150 pomysłów, scenariuszy gier i zabaw dla dzieci, od wyliczanek, poprzez gry planszowe, aż po teatr.	CC BY-SA
Cztery Strony Bajek http://czterystronybajek.blogspot.com	bajki na wideo	Krótkie filmy animowane będących adaptacją bajek: afrykańskiej, gruzińskiej, romskiej, ukraińskiej, wietnamskiej i żydowskiej. 4 minutowe animacje przygotowane są w 3 wersjach językowych: polskiej, angielskiej oraz wersji oryginalnej, czytane przez lektorów. Do każdej bajki opracowany zostaje zestaw materiałów edukacyjnych, kolorowanek a także krótki słowniczek z podstawowymi zwrotami w języku: francuskim, gruzińskim, romańskim, ukraińskim, wietnamskim, jidysz.	CC BY-NC-SA

ZASOBY RÓŻNE

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
Scholaris.pl http://www.scholaris.pl/	multimedia, scenariusze lekcji i lektury szkolne	Portal materiałów edukacyjnych z których część (1000 z ponad 26 000) jest dostępna na wolnej licencji Creative Commons Uznanie autorstwa – Na tych samych warunkach. W ramach zasobów wyświetlane są również lektury szkolne z cyfrowej biblioteki Wolne Lektury. Materiały podzielone wg. podstawy programowej, poziomów edukacji i przedmiotów.	CC BY-SA (wybrane zasoby)

Wszechnica.org http://wszechnica.org.pl/	nagrania audio i wideo	Zapisy wideo i audio wykładów, spotkań, debat i wywiadów z takich instytucji jak Collegium Civitas, Uniwersytetu Warszawskiego, Fundacji im. Bronisława Geremka, Polskiej Akademii Nauk. W serwisie znajduje się już prawie 400 filmów o szerokiej tematyce: od ekonomii, po historię i dziedzictwo kulturowe.	CC BY-SA
Wikipedia http://pl.wikipedia.org	hasła encyklopedyczne	Otwarta, wolna encyklopedia redagowana społecznościowo. Wikipedia jest nie tylko zasobem, ale również często wykorzystywana jest jako projekt edukacyjny (np. poprzez tworzenie i prototypowanie artykułów encyklopedycznych).	CC BY-SA (oprócz zdjęć i multimediów które są na różnych wolnych licencjach)
Wikimedia Commons http://commons.wikimedia.org/	multimedia	Jeden z siostrzanych projektów Fundacji Wikimedia utworzony jako magazyn ilustracji, zdjęć, dźwięków, animacji, tekstów mówionych, filmów i wszelkich innych zasobów. Uruchomione pod koniec 2004 r.	wszystkie licencje spełniające warunki wolnej kultury oraz utwory z domeny publicznej.

II. ZASOBY OBCOJĘZYCZNE

OTWARTE PODRĘCZNIKI - RÓŻE PRZEDMIOTY

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
Kursy Saylor Foundation http://www.saylor.org/	kursy online, podręczniki	Kursy z 13 zakresów przedmiotowych na poziomie licealnym składają się z nowych materiałów łączonych z innymi otwartymi zasobami lub linkami do zamkniętych treści, które mogą uzupełniać kursy.	CC BY

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
Open Course Library https://sites.google.com/a/sbctc.edu/opencourselibrary/	kursy, podręczniki	Materiały edukacyjne (w tym podręczniki) do 81 kursów na poziomie licealnym i zawodowym tworzone dla stanu Waszyngton (USA).	CC BY
Textbook Revolution http://textbookrevolution.org/index.php/Main_Page	podręczniki, linki do zasobów różnych formatów	To serwis uruchomiony przez studentów. Jego misją jest zebranie otwartych materiałów edukacyjnych przygotowywanych przez nauczycieli w jednym miejscu. teksty w różnych formatach: PDFy, strony WWW, etc.	Różne licencje (Zakładka Books - By License)
Merlot http://www.merlot.org/merlot/index.htm	tekst, podręczniki, moduły edukacyjne	Program otwartych podręczników Uniwersytetu Stanowego Kalifornii zawiera kilkanaście tysięcy materiałów i kursów, z czego ponad 3000 dostępne jest na licencjach Creative Commons.	Różne licencje
Conversational American English/Textbook http://paragogy.net/index.php?title=ENG_099_Conversational_American_English/Textbook&oldid=306&printable=yes	podręcznik do j. angielskiego	Wolny podręcznik do nauki konwersacji w j. angielskim. Składa się z zestawu ćwiczeń i poleceń dla ucznia, uzupełnionych o teksty i materiały, z którymi należy się zapoznać. Zbudowany w oparciu o wolne zasoby.	Domena publiczna (CC0)
Open Intro www.openintro.org	podręczniki	Projekt publikujący podręczniki akademickie do statystyki i towarzyszących jej dziedzin matematyki. Wersje cyfrowe (podręczniki i masy przykładowych zestawów danych do nauki)	CC BY-NC-SA

ZASOBY RÓŻNE

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
Connexions (http://cnx.org/)	wspólnie tworzone materiały z nauk społecznych ścisłych, humanistycznych	Connexions repozytorium otwartych materiałów edukacyjnych tworzone od 1999 r. przez pracowników amerykańskiego Rice University. Blisko 10 tys. modułów, zebranych w blisko 500 kolekcjach. Moduły to „małe porcje wiedzy” łączone w kolekcje, które są alternatywą dla tradycyjnych podręczników akademickich.	CC BY
Curriki (http://www.curriki.org/xwiki)	wspólnie tworzone materiały z nauk społecznych/ ścisłych, humanistycznych	Kolekcja materiałów edukacyjnych na poziomie nauczania w szkole średniej. Plany lekcji, sylabusy, pełne kursy, w formie tekstowej, audio lub video. Materiały na poziomie nauczania szkoły średniej	CC BY (jeżeli nie określono inaczej)
Teachers without Borders (http://teacherswithoutborders.org/resources/)	kursy online, podcasty, plany zajęć, scenariusze, sylabusy	Międzynarodowa społeczność nauczycieli, która dostarcza zasobów, narzędzi i szkoleń. Ma na celu wspieranie rozwoju umiejętności i łączenie nauczycieli z całego świata.	CC BY
Wikiversity (http://en.wikiversity.org/)	materiały edukacyjne w różnych formatach	Projekt Fundacji Wikimedia, który wydzielił się w 2005 r. z Wikibooks. Obecnie działa w jedenastu językach. Wikiversity jest agregatorem treści z pozostałych projektów Wikimedia tworząc na ich bazie gotowe do użycia w szkołach i na uczelniach zestawy materiałów edukacyjnych, od podręczników przez ćwiczenia po scenariusze lekcji i wskazówki dydaktyczne dla nauczycieli. Anglojęzyczna wersja Wikiversity zawiera ponad 14 tys. zbiorów materiałów edukacyjnych.	CC BY-SA oraz GNU FDL

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
Peer 2 Peer University (http://p2pu.org/)	artykuły, kursy, konspekty, sylabusy	Uniwersytet otwarty oparty na idei wzajemnego uczenia się od siebie jako formy samokształcenia i uczenia się przez całe życie. Skupia społeczność praktyków. Bogata wiki z opisem narzędzi i informacjami metodycznymi na temat projektowania i przygotowania kursów do samokształcenia	CC BY-SA
Library Saylor.org https://saylor.org/longsig ht.com/	otwarte materiały, e-podręczniki, odnośniki do artykułów, wideo, podcastów etc,	W bibliotece każdy zasób jest odpowiednio skatalogowany i opisany metadanymi (m.in. przedmiot, licencja, słowa kluczowe, autorzy). Bibliotekę można przeglądać wg typu zasobu (książka, artykuł, wideo, rozdział książki, prezentacja, etc.), prawa do wykorzystania (zasoby dostępne są na różnych licencjach).	CC BY
OER Commons (http://www.oercommons.org/)	audio, wideo, grafika, zdjęcia, text/HTML, przygotowane do pobrania	Materiały edukacyjne z nauk ścisłych, humanistycznych i społecznych dostarczane przez 120 instytucji partnerskich. Typy zasobów: od konspektów lekcji i scenariuszy kursów, poprzez wykłady w formie audio i wideo, podręczniki, gry, symulacje, kończąc na pełnych kursach i materiałach szkoleniowych.	Różne
The Internet Archive (http://archive.org/)	książki, fotografie, filmy, nagrania programów telewizyjnych i audycji radiowych, nagrania muzyczne, dawne wersje programów	Największe internetowe archiwum zasobów multimedialnych oraz archiwum historii Internetu. W skład wchodzi: Otwarta Biblioteka (skatalogowanych 20 mln pozycji, a także pełne teksty 400 000 książek) i Kolekcja plików multimedialnych (123,000 filmów, 50,000 koncertów, 268,000 nagrań)	Domena publiczna (książki i większość plików muzycznych i filmowych). Wolne licencje w przypadku niektórych plików multimedialnych

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
SlideShare (http://slide.share.net)	prezentacje (także w formie wideo)	Repozytorium prezentacji tworzone przez społeczność internautów. Tematyka bardzo zróżnicowana.	Różne
Videlectures http://videlectures.net/	Wykłady wideo	Wielojęzyczne zasoby wideo z wykładami uniwersyteckimi i popularnonaukowymi.	CC BY-NC-ND
Open Learn (http://openlearn.ac.uk)	kursy online	Fragmety otwartych kursów online prowadzonych na Open University UK do samodzielnego studiowania. Każdy kurs posiada kopię do pobrania i odtworzenia na platformie Moodle.	CC BY-NC-SA
Professional Education, Testing and Certification Organization International http://www.peoi.org	Różne	Materiały edukacyjne z zakresu kształcenia zawodowego.	CC BY-NC-SA

LITERATURA

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
Project Gutenberg (http://www.gutenberg.org)	książki (literatura piękna)	Tworzona przez wolontariuszy biblioteka cyfrowa, w której znajdują się książki będące w domenie publicznej. Większość zasobów to literatura piękna, głównie w języku angielskim, choć są również tytuły obcojęzyczne.	Domena publiczna:

HISTORIA I GEOGRAFIA

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
Smart History http://smarthistory.khanacademy.org/	multimedia- lny podręcznik do historii	Darmowe materiały w postaci multimedialnego podręcznika do historii. Serwis liczy 413 dzieł sztuki, 350 filmów wideo, Serwis jest częścią Khan Academy. Zdigitalizowane dzieła sztuki w podziale na okresy historyczne, style w sztuce, motywy oraz artystów.	CC BY-NC-SA

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
Understanding 9/11 Television News Archive https://archive.org/details/911	archiwum	Biblioteka wiadomości dotyczących wydarzeń z 11 września 2001 w oczach amerykańskich i międzynarodowych mediów. Archiwum powstało w 2007 roku dzięki współpracy Archive.org oraz Uniwersytetu Nowego York. Archiwum może stanowić zasób dla naukowców, dziennikarzy i edukatorów. Przedstawia jeden tydzień audycji informacyjnych dla nauki, badań i analiz.	Domena Publiczna
Conflict Museum www.conflicthistory.com	mapy	Interaktywna mapa bazująca na danych z Wikipedii pokazująca wojny, bitwy i konflikty zbrojne na przestrzeni lat, od starożytności po współczesne kampanie wojenne. Serwis składa się z mapy oraz informacji o konfliktach, każde miejsce na mapie połączone jest z odpowiednią informacją w tabeli, w której możemy przeczytać więcej o danej sytuacji. Na dole strony znajduje się linia czasu, na której możemy ustalać jaki zakres dat ma być wyświetlany na mapie	CC BY-SA
Natural Earth http://www.naturalearthdata.com/downloads/	mapy	Mapy projektu Natural Earth dostępne jako grafiki rastrowe i dane wektorowe. Dostępne są w trzech skalach, a w każdej skali mamy do wyboru albo mapy wektorowe z danymi kulturowymi albo mapy wektorowe fizyczne albo mapy w wersji rastrowej. mapy od nazw geograficznych przez rzeki i zbiorniki wodne po miasta wg. gęstości zaludnienia czy lotniska na całym świecie.	Domena Publiczna
British Council Film Collection http://film.britishcouncil.org/british-council-film-collection	wideo	Kolekcja 85 filmów dokumentalnych i propagandowych z okresu II Wojny Światowej udostępniona przez British Council.	CC BY-NC
French Revolution Digital Archive http://frda.stanford.edu/?locale=en	grafika, dokumenty źródłowe	Uniwersytet Stanforda we współpracy z Narodową Biblioteką Francuską oferuje na swoich stronach archiwum 14 000 materiałów (grafik i dokumentów) z domeny publicznej pochodzących z okresu poświęconych Rewolucji Francuskiej. Część archiwum to Archives parlementaires czyli chronologiczny zbiór dokumentów rewolucji z lat 1789-1794.	Domena Publiczna

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
Geograph Britain and Ireland http://www.geograph.org.uk/	zdjęcia obiektów geograficznych i zabytków	Zdjęcia ładowane przez użytkowników internetu, podzielone i otagowane wg podziału geograficznego Wielkiej Brytanii i Irlandii. Wyszukiwanie po nazwach geograficznych lub przez klikanie na mapę.	CC BY-SA
Geograph Channel Islands http://channel-islands.geographs.org	zdjęcia obiektów geograficznych i zabytków	Zdjęcia ładowane przez użytkowników internetu, podzielone i otagowane wg podziału geograficznego wysp znajdujących się na Kanale La Manche i dookoła Wielkiej Brytanii. Wyszukiwanie po nazwach geograficznych lub przez klikanie na mapę.	CC BY-SA
Geograph Deutschland http://geo.hlipp.de/	zdjęcia obiektów geograficznych i zabytków	Zdjęcia ładowane przez użytkowników internetu, podzielone i otagowane wg podziału geograficznego Niemiec. Wyszukiwanie po nazwach geograficznych lub przez klikanie na mapę.	CC BY-SA

PRZEDMIOTY ŚCISŁE

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
Khan Academy (http://www.khanacademy.org/)	wykłady wideo	Khan Academy to edukacyjna organizacja non-profit, której misją jest dostarczenie wysokiej jakości materiałów edukacyjnych. Obecnie zawiera ponad 1,600 wykładów w formie wideo głównie z matematyki, ekonomii, nauki, historii.	CC BY-NC-SA
PhET - Physics Education Technology (http://phet.colorado.edu/new/index.php)	symulacje z fizyki	Biblioteka 49 symulacji (Java, Flash) zaprojektowane do nauczania i uczenia się fizyki w ramach projektu Technologii Uniwersytetu Kolorado. Symulacje są animowane, interaktywne. Pozwalają na uczenie się poprzez badanie. Podkreślają związek między realnymi zjawiskami życia i nauki. Symulacje można oglądać online lub pobrać i umieścić na własnej stronie/ platformie e-learningowej	CC BY lub GNU FDL
MIT OCWC http://ocw.mit.edu	wykłady, notatki, ćwiczenia, testy, wideo	Ponad 2000 kursów z dziedzin zarówno technologicznych jak i humanistycznych opracowanych przez pracowników MIT.	CC BY-NC-SA

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
NASA Multimedia Collection http://www.nasa.gov/multimedia/	teksty, filmy, programy, kursy, wizualizacje 3D	Obszerny zbiór zdjęć, filmów, programów TV, podcastów, wizualizacji 3D, programów komputerowych, kursów e-learningowych, strumieni danych	Domena publiczna (z nielicznymi wyjątkami)
USA.gov http://www.usa.gov/	wyszukiwarka materiałów tworzonych przez rząd Stanów Zjednoczonych i jego agencje	wszelkie materiały tworzone przez pracowników rządu Stanów Zjednoczonych i jego agencji.	Domena publiczna z nielicznymi wyjątkami

ZASOBY MUZYCZNE

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
LibriVox (http://librivox.org/)	audioksiążki	Kolekcja ponad 1268 książek dostępnych w domenie publicznej w formacie audio. Celem jest, aby wszystkie książki z DP (zgodnie z prawem USA) zostały udostępnione w sieci na wolnych zasadach jako audioksiążki. Projekt publiczny, oparty na działalności wolontariackiej i oprogramowaniu open source	Domena publiczna
Mus Open (http://www.musopen.com)	pliki audio (muzyka klasyczna)	Kolekcja plików audio utworów klasycznych. Celem jest przeniesienie do sieci muzyki klasycznej, która znajduje się w domenie publicznej, ale jest w Internecie ciężko dostępna. System dotacji, dzięki któremu można głosować na najważniejsze utwory do nagrania i udostępnienia.	Domena publiczna
Open Music Archive (http://www.openmusicarchive.org/)	muzyka, nagrania archiwalne	Projekt założony przez dwójkę artystów i znawców muzyki opiera się na digitalizacji i udostępnianiu archiwalnych nagrań muzycznych oraz radiowych.	CC BY-SA

Jamendo http://www.jamendo.com/pl/	pliki audio (muzyka różna)	Zasoby muzyki artystów z całego świata. Stosowane są różne licencje Creative Commons, ale niektóre pozwalają na ponowne wykorzystanie w dowolnym celu. Utwory w formacie MP3 i albumów gotowych do pobrania w formacie ZIP. Użytkownicy mogą ocenić muzykę. Interfejs dostępny w różnych wersjach językowych.	Różne
Free Music Archive (http://freemusicarchive.org/)	muzyka	Archiwum wysokiej jakości nagrań muzycznych stworzone przez amerykańskie radio WFMU. Projekt działa dzięki profesjonalnym kuratorom wybierającym i udostępniającym nagrania z wielu gatunków muzycznych.	Różne licencje, warunki wykorzystania utworów znajdują się przy każdym utworze

ZASOBY GRAFICZNE

Repozytorium	Typ zasobów	Opis	Licencja
Open Clip Art Library http://openclipart.org	grafika	Kolekcja ponad 14 tys. grafik na różne tematy. Pliki są w formacie SVG	Domena publiczna
Chartle (http://www.chartlet.net/)	wykresy	Jednocześnie baza wykresów i narzędzie do prostej wizualizacji danych statystycznych. Można wykorzystać dostępne wykresy, na ich bazie stworzyć nowe lub opracować wykres zupełnie samodzielnie.	CC BY
FreePhotoBank http://www.freephotobank.org	zdjęcia	Baza „stockowych” (profesjonalnych zdjęć ilustracyjnych), zawiera ok 6500 zdjęć.	CC BY
Flickr (http://flickr.com)	zdjęcia, grafiki	Baza zdjęć i grafik tworzona przez użytkowników sieci. Zawiera 2 biliony zdjęć, około 60 mln jest udostępniana na otwartych licencjach	Różne

<p>MorgueFile http://www.morguefile.com/</p>	<p>zdjęcia</p>	<p>Zawiera fotografie do dowolnego użytku. Autorami może być każdy kto chce się podzielić swoją pracą z innymi</p>	<p>Licencja morgueFile (tekst licencji: http://www.morguefile.com/license/morguefile/)</p>
<p>Everystockphoto (http://www.everystockphoto.com/)</p>	<p>zdjęcia</p>	<p>Baza „stockowych” (profesjonalnych zdjęć ilustracyjnych), na różnych licencjach, zawiera ok. 9 mln. Zdjęć w tym. Kolekcje Narodowej Agencji Kosmicznej USA (NASA) czy Biblioteki Kongresu.</p>	<p>Różne licencje, od domeny publicznej, przez wolne licencje po specyficzne licencje instytucjonalne.</p>
<p>Ipernity http://www.ipernity.com/search/</p>	<p>Zbiór zdjęć, głównie artystyczne</p>	<p>W wyszukiwarce należy kliknąć na link "Creative Commons licenced" i wybrać ten zakres licencji, który nas interesuje.</p>	<p>różne licencje CC</p>
<p>Freemages http://www.freemages.co.uk/</p>	<p>zdjęcia</p>	<p>W większości zdjęcia geograficzne - wyszukiwarka zdjęć po nazwach geograficznych.</p>	<p>wszystkie zdjęcia są na wolnych licencjach CC</p>
<p>Comic Book+ http://comicbookplus.com/?cid=1507</p>	<p>komiksy</p>	<p>Dokładnie opracowane i sprawdzone (pod kątem praw autorskich) komiksy amerykańskie pochodzą z tzw. złotej (lata 30-te i 40-te XX wieku) i srebrnej (1956-1970) ery komiksu. Wiele z nich to nie tylko komiksy przygodowe czy fantastyczne, ale również propagandowe i edukacyjne wydania rządu amerykańskiego (głównie o tematyce wojennej). Aby pobrać komiksy w całości (a nie zapisując pojedyncze strony) musimy założyć darmowo konto.</p>	<p>Domena publiczna</p>

Digital Comic Museum http://digitalcomicmuseum.com/	komiksy	Katalog amerykańskich komiksów z domeny publicznej; komiksy z gazet końca XIX wieku aż po rozrywkowe i propagandowe komiksy z lat 40-tych, 50-tych i 60-tych	Domena publiczna
Welcome Library http://wellcomeimages.org/	historyczne grafiki	100 000 grafik z archiwów brytyjskiej Welcome Library specjalizującej się w historii medycyny. Od starożytnej sztuki przez rysunki medyczne aż po szkice takich artystów jak Van Gogh czy Goya.	CC BY
The World Project Administration http://www.loc.gov/pictures/search/?st=grid&co=wpapos	plakaty	Ponad 900 plakatów pochodzących z amerykańskiego biura The World Projects Administration (WPA) należących do domeny publicznej dostępnych jest poprzez Bibliotekę Kongresu w specjalnej kolekcji. Wśród nich plakaty propagandowe, edukacyjne i promocyjne	Domena publiczna
National Gallery of Art Images https://images.nga.gov/en/page/show_home_page.html	obrazy	25 000 obiektów Amerykańskiej Narodowej Galerii Sztuki, z czego większość w domenie publicznej. Galerię możemy wygodnie przeszukiwać lub oglądać zestawy tzw. lightboxes. Aby zobaczyć obraz w powiększeniu, razem z dodatkowymi informacjami o nim musimy kliknąć w lupę pod wybraną miniaturą. Zdigitalizowane obrazy można pobierać w wysokiej jakości, a po zalogowaniu tworzyć własne kolekcje.	Domena publiczna

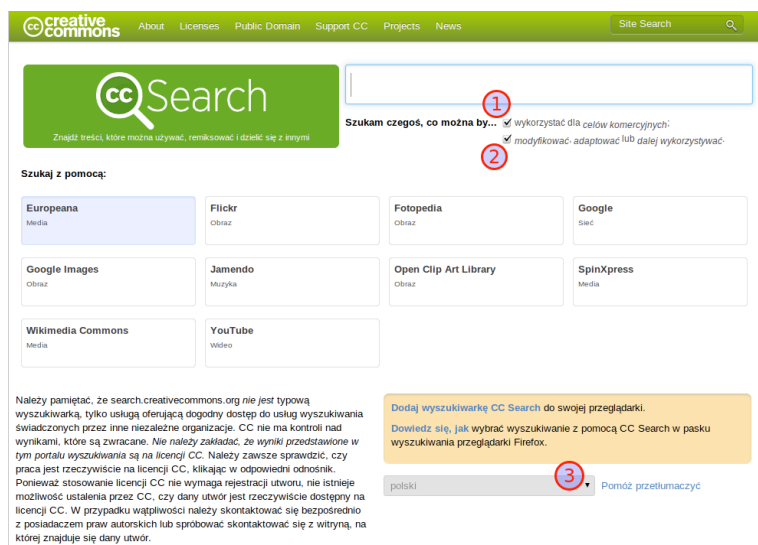
WYSZUKIWANIE OZE

WYSZUKIWARKI OTWARTYCH ZASOBÓW

Z chwilą coraz powszechniejszego publikowania treści w Internecie na otwartych zasadach, powstały mechanizmy ułatwiające przeszukiwanie sieci pod kątem otwartych zasobów. Obecnie istnieje kilka rozwiązań, które zdecydowanie ułatwiają dotarcie do zasobów na wolnych/otwartych licencjach. Są to wyszukiwarki ogólne (Google.pl), które zostały wyposażone w dodatkowe kryteria wyszukiwania pozwalające na filtrowanie wyników według typu licencji oraz wyszukiwarki dedykowane (Search Creative Commons, CCFlickr), przeszukujące tylko bazy już wyselekcjonowanych otwartych treści.

Search.creativecommons.org

Jest to specjalna wyszukiwarka która pozwala na przeszukiwanie zasobów dostępnych na licencjach CC w różnych serwisach: Google Web, Google Image, YouTube (wideo), Yahoo, blip.tv (wideo), Flickr (zdjęcia, grafika), Jamendo (muzyka), SpinXpress (media różne), Wikimedia Commons (media różne), Europeana (materiały archiwalne i muzealne), OpenClipArt Library (grafiki wektorowe), Fotopedia (zdjęcia).

Rys. 4. Wyszukiwarka CCSearch

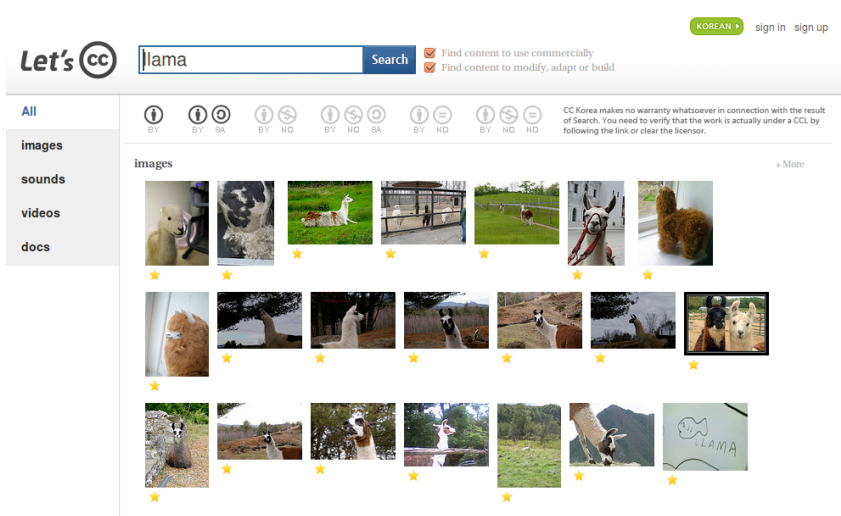
Let's CC

[Creative Commons Korea](#) stworzyła angielskojęzyczną wersję ich wygodnej wyszukiwarki materiałów na licencjach Creative Commons o nazwie [Let's CC](#). Narzędzie przeszukuje takie serwisy jak Flickr, Jamendo, ccMixter, Youtube i Slideshare, w przyszłości zamierzając dodawać kolejne zasoby. Let's CC stawia sobie za zadanie uproszczenie i przyspieszenie wyszukiwania i pracy z jego wynikami.

Rys. 5. Wyszukiwarka Let's CC

Let's CC wyświetla wyniki w podobny sposób do wyszukiwarki Google, z lewej strony oferując wybór rodzajów mediów które nas interesują, zaczynając od zdjęć. Podczas wyświetlania wyników możemy łatwo i szybko zmienić wyniki wg. licencji które nas interesują. Oznaczając obok pola wyszukiwania opcję „Find content to use commercially” (do użytku komercyjnego) i/lub „Find content to modify, adopt and build upon” (do modyfikacji) będziemy otrzymywać odfiltrowywane wyniki, nad którymi wyraźnie zaznaczone będą licencje na jakich dostępne są te materiały.

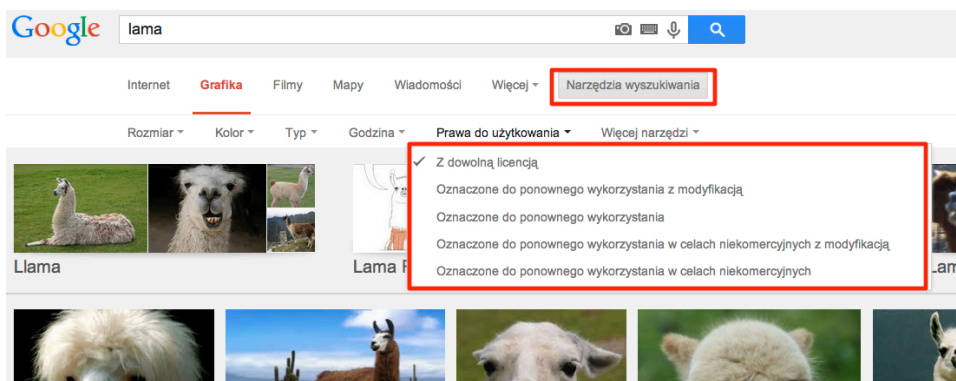

Rys. 6. Wyniki wyszukiwania w Let's CC

WYSZUKIWANIE GRAFIKI

Grafikę na wolnych/otwartych licencjach można wyszukać na kilka sposobów.

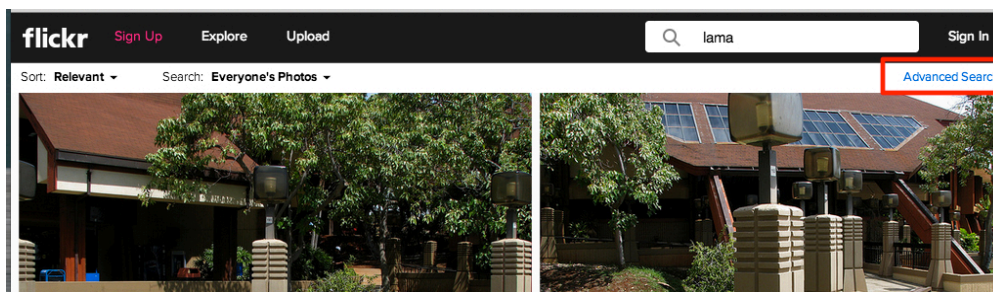
1) **Google Grafika**: opcje określenia licencji można znaleźć w narzędziach wyszukiwania - pole 'Prawa użytkowania'

Rys. 7. Formularz wyszukiwania zaawansowanego dla Google Grafika

Wyświetlone tam opcje bazują na systemie Creative Commons choć nie są bezpośrednio nazwane.

2) Bezpośrednio w serwisie Flickr: formularz wyszukiwania zaawansowanego (dostępny po kliknięciu na przycisk 'Search' na stronie głównej <http://flickr.com>), a następnie w Advanced Search (<https://www.flickr.com/search/advanced/>):

Rys. 8. Przejście do formularza wyszukiwania zaawansowanego Flickr

Po wejściu do formularza wyszukiwania zaawansowanego, w polu Creative Commons (na końcu formularza) należy zaznaczyć wszystkie opcje:

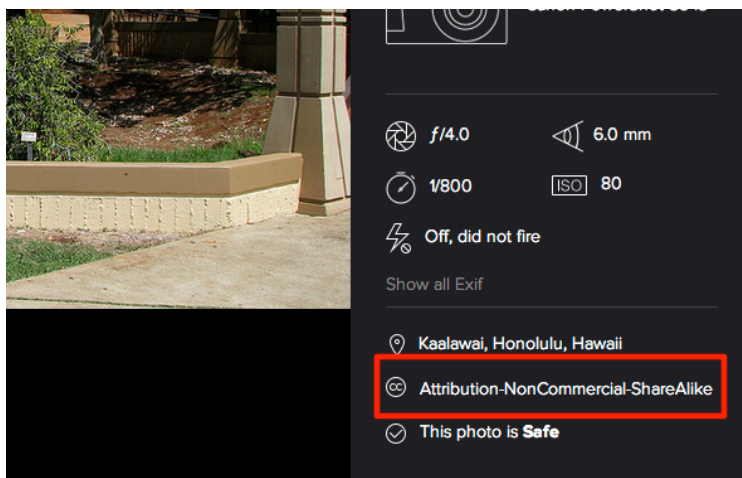

Tip: Find content with a Creative Commons license. [Learn more...](#)

- Only search within **Creative Commons**-licensed content
- Find content to use commercially
- Find content to modify, adapt, or build upon

Rys. 9. Widok pola Creative Commons w formularzu wyszukiwania zaawansowanego

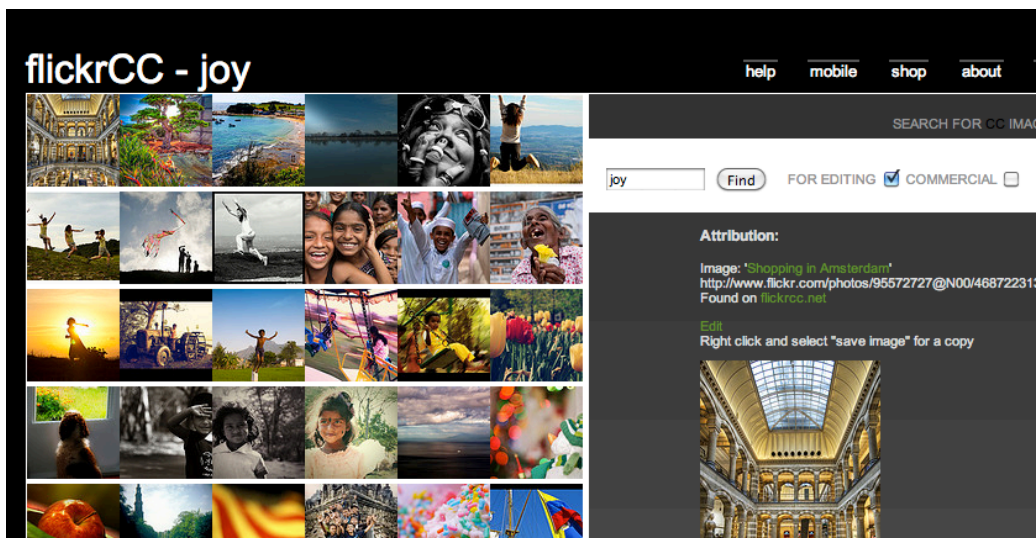
Szczegóły dotyczące licencji na jakiej opublikowane jest zdjęcie znajdują się przy każdym zdjęciu osobno. Aby dowiedzieć się o warunkach licencji CC, należy kliknąć w wybrane zdjęcie. Link do licencji znajduje się po prawej stronie pod tagami. Po kliknięciu na 'some rights reserved' następuje przekierowanie do tekstu licencji.

Rys. 10. Informacje o licencji Creative Commons przy wybranym zdjęciu

3) Wyszukiwarka flickrCC (<http://flickrcc.bluemountains.net>)

To aplikacja, która przeszukuje bazę Flickr'a ograniczoną do zdjęć publikowanych na licencjach CC. Aby wyszukać zdjęcia na wolnych licencjach, należy zaznaczyć opcje: *for editing* oraz *commercial*.

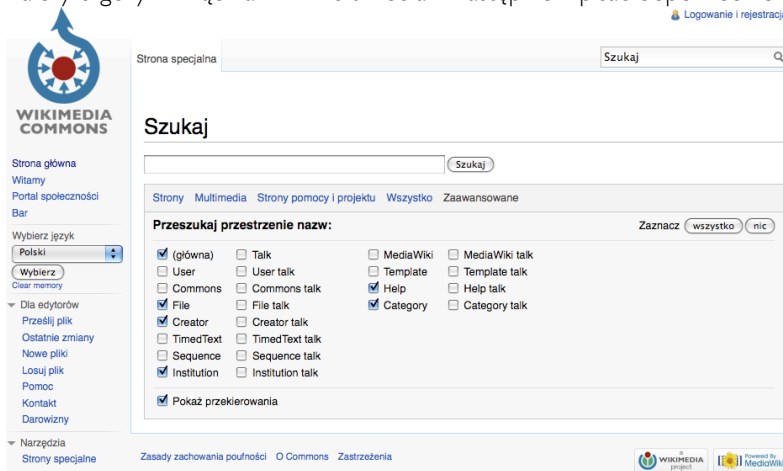

Rys. 11. Strona główna wyszukiwarki FlickrCC

Wyszukiwarka pokazuje jedynie miniaturki zdjęcia. Aby dotrzeć do oryginału, który można pobrać w różnych rozmiarach, należy kliknąć w nawę pliku. Spowoduje to przekierowanie do serwisu Flickr:

4) Grafika, pliki audio i wideo w Wikimedia Commons

Bezpośrednio w repozytorium Wikimedia Commons można korzystać z wewnętrznej wyszukiwarki (<http://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=Special:Search>), która oferuje wiele różnych opcji. Ponieważ niemal wszystkie zasoby są udostępniane na wolnych licencjach lub znajdują się w Domenie Publicznej, formularz nie oferuje możliwości zróżnicowania wyników względem licencji, ale oferuje względem typów danych. Aby wyszukiwać grafiki i inne multimedia należy u góry kliknąć na link "multimedia" i następnie wpisać odpowiednie słowa kluczowe.

Rys. 12. Widok formularza wyszukiwania zaawansowanego w Wikimedia Commons

Wyszukiwarka wyświetla w takim przypadku listę miniaturek zdjęć, w których opisie znajduje się szukane słowo kluczowe. Po kliknięciu w miniaturkę przechodzi się do strony, na której znajduje się większa wersja zdjęcia i jej zwykle dość dokładny opis wraz informacjami licencyjnymi.

Czasami dobre rezultaty daje też wyszukiwanie po kategoriach (category), które są stronami grupującymi pliki wg określonych kryteriów. Aby przejść do wyszukiwania po kategoriach, należy kliknąć na wyszukiwanie "zaawansowane" a następnie zaznaczyć pole category.

Wikivix (<http://www.wikiwix.com>) - to alternatywna wyszukiwarka zasobów graficznych w projektach Wikimedia. Aby wyszukać zdjęcia i inne multimedia, trzeba kliknąć na zakładkę "grafika" i następnie wpisać odpowiednie słowa kluczowe. Wikivix ma mało opcji wyszukiwania, ale często daje lepsze rezultaty niż wewnętrzna wyszukiwarka Wikimedia Commons.

TWORZENIE I PUBLIKOWANIE OTWARTYCH ZASOBÓW

Flickr CC BY SA opensourceway

Papier, klej, nożyczki, gazety i ksero... brzmi znajomo? Tak powstaje do dziś masa pomocy naukowych z wielu przedmiotów, od klasówek po „infografiki”, wszystko przygotowywane w myśl idei DIY (*Do It Yourself* – Zrób To Sam) i w pełni swobod, jakie daje wyjątek edukacyjny w prawie autorskim. Problem pojawia się, gdy zechcemy opublikować naszym (i nie tylko) uczniom materiały w sieci.

Dozwolony użytek jednak nie daje nam możliwości publikacji treści edukacyjnych publicznie w sieci – co nie tylko utrudnia komunikację z uczniami i zamyka nas w analogowej przestrzeni szkoły lecz również uniemożliwia dzielenie się tą wiedzą.

DOZWOLONY UŻYTEK W EDUKACJI

Dla codziennego życia społecznego być może najważniejszym elementem prawa autorskiego jest dozwolony użytek, zakres swobód, które szczególnie w edukacji pozwalają na sprawne poruszanie się po całym dorobku intelektualnym, który wykorzystuje się w nauce. Instytucjom edukacyjnym na zasadach dozwolonego użytku można:

- sporządzać kopie i nieodpłatnie korzystać z fragmentów utworów w celach dydaktycznych (np. kserokopie utworu rozdane uczniom);
- biblioteki, archiwa i szkoły mogą rozpowszechniać wcześniej nabyte utwory poprzez ich udostępnianie i pożyczanie w ramach swoich zadań statutowych (regulowane również przez ustawę o działalności bibliotek);
- przytaczać fragmenty innych utworów w dziełach stanowiących samoistną całość w ramach prawa cytatu;

- publicznie wykonywać utwory podczas imprez szkolnych i akademickich pod warunkiem, że wstęp na te imprezy jest bezpłatny, a osoby wykonujące utwór nie pobierają za to żadnych korzyści majątkowych.

Prawo dozwolonego użytku wykraczającego poza zakres osobisty wymaga zawsze wymienienia źródła i nazwiska oraz imienia twórcy.

MATERIAŁY DO NASZEGO „OTWARTEGO” PODRĘCZNIKA

Jeśli chcesz, aby Twoje materiały były w pełni dostępne dla innych nauczycieli i uczniów, musisz pamiętać o odpowiedniej licencji. Najlepsze do tego są licencje wolne tj. Creative Commons Uznanie Autorstwa oraz Creative Commons Uznanie Autorstwa-Na Tych Samych Warunkach. Obie gwarantują możliwość wykorzystywania materiałów, np. wszystkich zasobów Wikimedia Commons oraz Wikipedii (przy odpowiednim oznaczeniu) oraz w drugą stronę, to że autorskie elementy kursu czy całość materiału będzie można wykorzystać w innym projekcie. Aby Twój projekt był w pełni otwarty musisz pamiętać, by wykorzystywał wyłącznie autorskie materiały, które opublikujesz na otwartej licencji oraz materiały już objęte takimi licencjami. W sieci jest mnóstwo materiałów, które możesz wykorzystać: Wikipedia, Wikibooks, Wolne Podręczniki, angielskojęzyczne Connexions i wiele wiele innych. Poniżej prezentujemy kilka serwisów, w których możesz opublikować swoje zasoby i oznaczyć je licencjami CC. Serwisy te jednocześnie zawierają wiele ciekawych otwartych zasobów.

I. DOKUMENTY, PREZENTACJE

SCRIBD

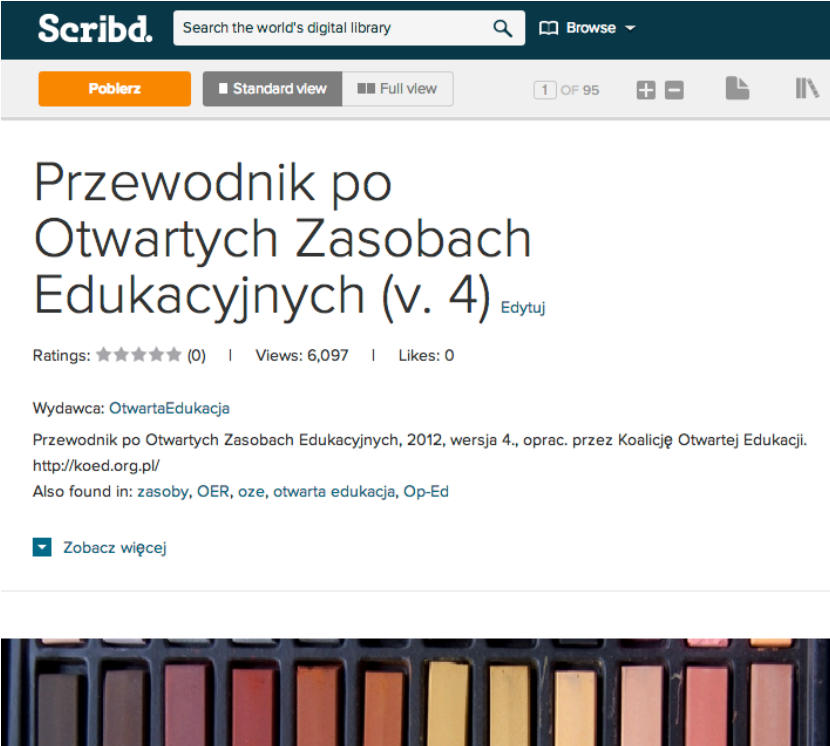
To popularny serwis do publikacji dokumentów tekstowych i graficznych, który obsługuje formaty Word, OpenOffice i PDF. Pozwala w prosty i wygodny sposób zarządzać takimi funkcjami jak możliwość pobierania plików w różnych formatach oraz udostępniania ich na różnych licencjach. Aby umieścić w serwisie plik, po zalogowaniu klikamy „Przesyłanie”.

The screenshot shows the Scribd website interface. At the top, there is a dark blue header with the Scribd logo on the left, a search bar in the center, and a 'Przesyłanie' (Upload) button on the right. Below the header, the main content area is titled 'My Uploads (14)'. There is a search bar on the right side of this section. Below the title, there is a 'Filters' dropdown menu. The main content area displays a document card for 'Przewodnik po Otwartych Zasobach Ed...'. The card features a book cover image on the left, the title, author information, and statistics on the right.

Document Title	Pages	Embed Reads	Reads	Likes	Notes	Public	Published
Przewodnik po Otwartych Zasobach Ed...	95	4,276	1,818	0	0	Public	2012

Rys. 1.3. Ładowanie plików do Scribd

Po zakończeniu wysłania pliku do serwisu (najnowszy plik będzie widoczny na górze listy, jak wyżej) możemy kliknąć na niego lub na dowolny inny wcześniej umieszczony dokument. W celu zmiany licencji w dowolnym dokumencie, musimy na jego stronie odnaleźć opcję „Edytuj”.

The screenshot shows the Scribd interface for a document titled "Przewodnik po Otwartych Zasobach Edukacyjnych (v. 4)". The header features the Scribd logo, a search bar with the text "Search the world's digital library", and a "Browse" dropdown menu. Below the header, there is a navigation bar with a "Pobierz" button, "Standard view" and "Full view" options, and a page indicator "1 OF 95" with zoom in/out icons. The main content area displays the document title, a "Edytuj" link, and metadata: "Ratings: ★★★★★ (0)", "Views: 6,097", and "Likes: 0". The publisher is listed as "OtwartaEdukacja". The description states: "Przewodnik po Otwartych Zasobach Edukacyjnych, 2012, wersja 4., oprac. przez Koalicję Otwartej Edukacji. http://koed.org.pl/". It also mentions "Also found in: zasoby, OER, oze, otwarta edukacja, Op-Ed". At the bottom of the content area, there is a "Zobacz więcej" link with a downward arrow icon. Below the text, there is a horizontal strip of colorful, rectangular blocks, likely representing a book cover or a decorative element.

Rys. 14. Widok edycji ustawień

Widok edycji ustawień każdego z plików pozwala nam np. zarządzać zezwoleniem na jego pobieranie w różnych formatach, wybór licencji znajduje się na samym dole i jest dobrze widoczny dzięki umieszczonym obok ikony Creative Commons. Z rozwijanej listy wybieramy licencję (na ilustracji Uznanie Autorstwa) i klikamy Save.

Scribd. Search the world's digital library

Przewodnik po Otwartych Zasobach Edukacyjnych (v. 4)

Presentation **Set Reader Permissions** Get Paid For Your Work

Zdecyduj, co ogół czytelników może robić z Twoim dokumentem, i ustaw własne warunki praw autorskich i licencji.

Co inni mogą zrobić z tym dokumentem

- Koplować i wklejać tekst dokumentu
- Allow public notes from other users
- Pobierz dokument

Prywatność

Publiczna: Dokumenty publiczne mogą być przeglądane przez wszystkich i znajdą się na stronach wyszukiwania i przeszukiwania.

Prawa autorskie i licencje

Creative Commons provides easy-to-use copyright licenses as a simple, standardized way to give the public permission to share and use your creative work - on conditions of your choice. Creative Commons licenses are not an alternative to copyright. They work alongside copyright and enable you to modify your copyright terms to best suit your needs. [Dowiedz się więcej.](#)

Your license

 Attribution Share Alike

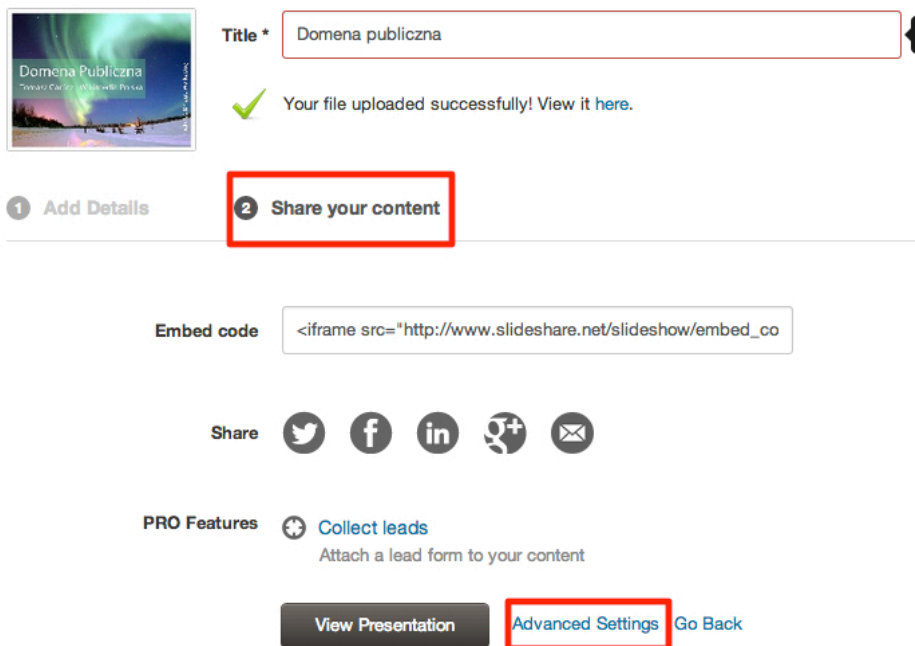
This license lets others remix, tweak, and build upon your work even for commercial purposes, as long as they credit you and license their new creations under the identical terms. [Learn more about this license.](#)

Rys. 15. Wybór licencji

Kiedy już poradzimy sobie z umieszczeniem i oznakowaniem własnego materiału możemy też poszukać innych dokumentów na licencjach CC w serwisie lub sprawdzić jak wygląda oznakowanie naszego dokumentu. Niestety informacja o licencji w danym dokumencie widoczna jest dopiero po rozwinięciu w widoku dokumentu opcji „Zobacz więcej” (pod tytułem publikacji).

SLIDE SHARE

To serwis, w którym zamieszczane są głównie prezentacje, rzadziej nagrania z występów. Po zalogowaniu i wgraniu swojej prezentacji, należy kliknąć w zakładkę „Share your content”, a następnie „Advanced Setting” gdzie można ustawić odpowiednią licencję.

Title * Domena publiczna

✓ Your file uploaded successfully! View it [here](#).

1 Add Details 2 Share your content

Embed code `<iframe src="http://www.slideshare.net/slideshow/embed_co`

Share

PRO Features **Collect leads**
Attach a lead form to your content

[View Presentation](#) [Advanced Settings](#) [Go Back](#)

Rys. 16. Formularz dodawania prezentacji do serwisu SlideShare

II. ZDJĘCIA, GRAFIKI, INFOGRAFIKI

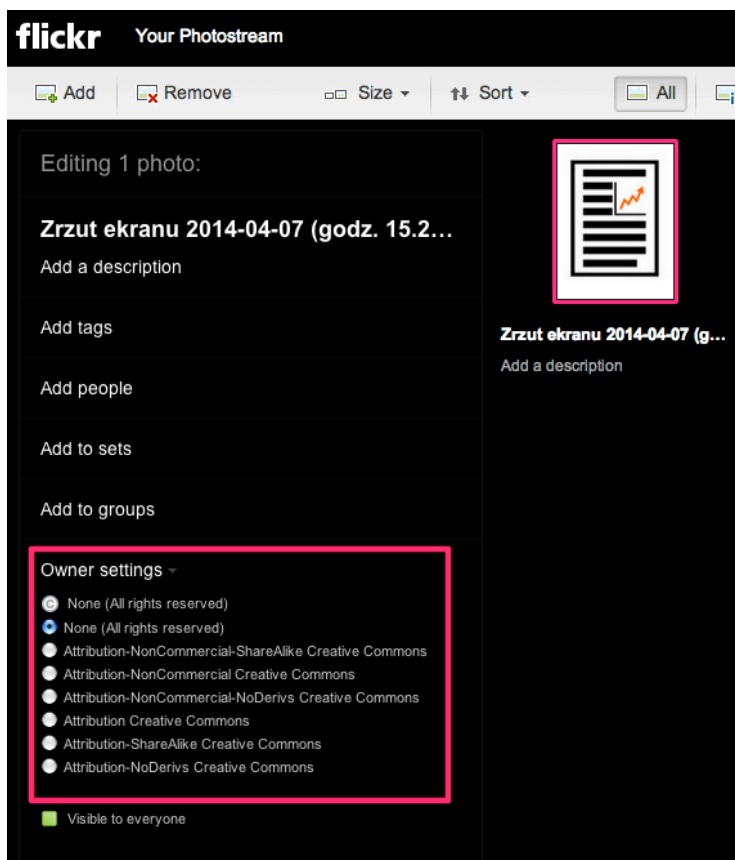
Trudno wyobrazić sobie zwierzę, miejsce lub ciekawostkę tego świata nieobecną w zdjęciach w serwisie Flickr.com. Z ponad 800 milionów zdjęć ponad 200 milionów dostępne jest na licencjach Creative Commons, wystarczy poszukać, a z pewnością znajdziesz tam świetne ilustracje do Twoich lekcji. Możesz też przygotować szybko i łatwo własne ilustracje, np. mapy możesz przygotować sam za pomocą serwisu chartle.net. Klikając „create”, przechodzisz do okna, w którym wybierasz rodzaj infografiki, od map po wykresy i schematy. Na żywo uzupełniasz dane, które mają znaleźć się na mapie lub wykresie, a ten zmienia się według nich. Wyniki Twojej pracy, jeśli nie zaznaczysz inaczej, automatycznie zostaną opublikowane na licencji CC BY (Creative Commons Uznanie Autorstwa). Do bardziej precyzyjnych zadań wymagających pracy z mapą warto znać OpenStreetMap (<http://www.openstreetmap.org/>) czyli projekt map tworzonych społecznościowo. Mapy te są bardzo precyzyjne i często aktualizowane. W odróżnieniu od Google Maps posiadają również bardzo dużo funkcji ułatwiających ich przetwarzanie, druk i eksportowanie do plików graficznych.

Do szybkiej edycji zdjęć i grafik możesz użyć programów online (niewymagających instalacji, a jedynie połączenia z internetem oraz przeglądarki internetowej), takich jak narzędzia Aviary

(<http://aviary.com>), które dają nam możliwość oznaczenia naszych grafik i zdjęć licencjami Creative Commons lub skorzystać z bazy grafik innych autorów. To rozwiązanie oprócz pomagania w codziennej pracy z obróbką materiałów graficznych równocześnie promuje i udostępnia Twoje zasoby innym użytkownikom.

FLICKR

Podobnie jak w wypadku serwisu Picassa, Flickr pozwala nam ustawić licencję dla pojedynczych zdjęć lub dla całego konta. W pierwszym przypadku po zalogowaniu na konto otwieramy dowolne z naszych zdjęć i po jego prawej stronie odnajdujemy opcję Owner settings i przy standardowym zapisie All Rights Reserved klikamy w opcję edit.

Rys. 17. Zmiana opcji udostępniania

Pojawi się dzięki temu dodatkowe okno, w którym możemy wybrać jedną z licencji Creative Commons.

Jeśli chcemy zmienić licencję dla wszystkich zdjęć przechowywanych na naszym koncie, możemy klikając w prawym górnym rogu na nazwę naszego konta przejść do ustawień globalnych serwisu.

Set a default license

Select a default license

Don't forget to make sure that you have all the necessary rights and you won't be infringing on any third parties with any content that you license on Flickr. As per our [Community Guidelines](#), accounts are intended for members to share content that they themselves have created.

This will apply to everything you upload.

- None (All rights reserved)

- Attribution-NonCommercial-ShareAlike Creative Commons
- Attribution-NonCommercial Creative Commons
- Attribution-NonCommercial-NoDerivs Creative Commons
- Attribution Creative Commons
- Attribution-ShareAlike Creative Commons
- Attribution-NoDerivs Creative Commons

SET DEFAULT LICENSE

Or, [return to your account page](#).

Rys. 18. Zmiana ustawień dla albumów

Na stronie ustawień przejdź do zakładki Privacy & Permissions, w której na dole znajdziesz opcję What license will your content have, w której edycji znajdziesz podobną stronę jak powyżej, z listą licencji do wyboru.

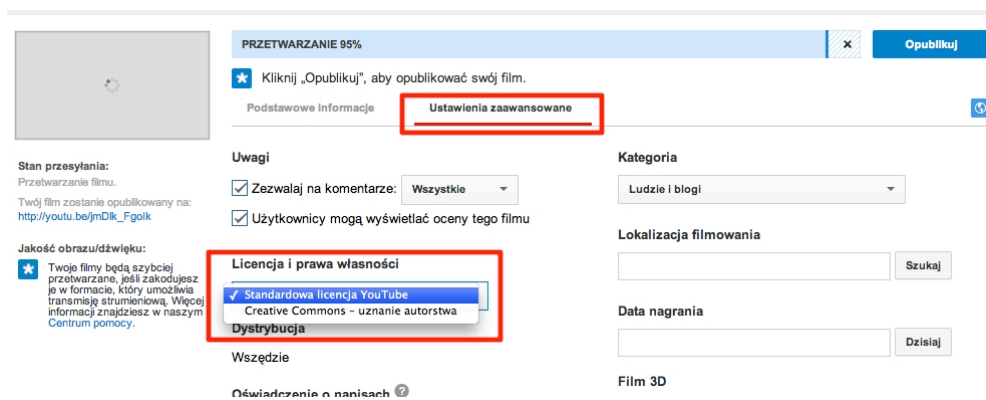
III. MATERIAŁY WIDEO

Najpopularniejszy serwis wideo YouTube oferuje ogromny wybór materiałów edukacyjnych, lecz bardzo trudno je odnaleźć. Posiada też ograniczenia czasowe filmów, które chcemy w nim umieścić oraz nie posiada możliwości oznakowania ich odpowiednią licencją. Problemy te rozwiązują serwisy Blip.tv oraz Vimeo.com – oba pozwalają oznakować Twoje filmy licencjami Creative Commons oraz nie mają ograniczeń czasowych jak YouTube.

Przed umieszczeniem jakiegokolwiek materiału filmowego w sieci warto zaplanować umieszczenie informacji o autorach i licencji w samym filmie, jest to wygodne zwłaszcza gdy film zacznie być kopiowany i umieszczany, przez użytkowników na innych niż pierwotna stronach. Informacja zawarta w napisach początkowych i końcowych pozwala zachowanie oznakowania niezależnie od sposobu publikacji filmu.

YOUTUBE.COM

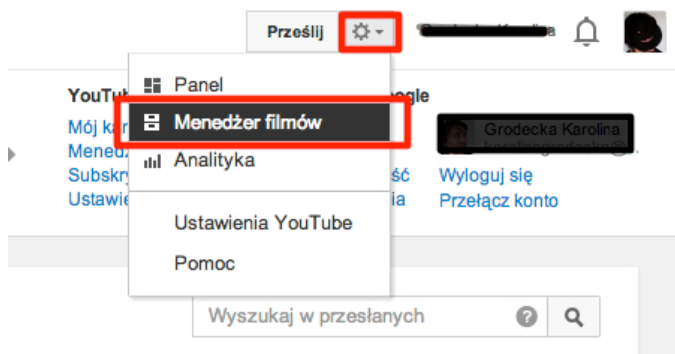
Największy serwis hostujący materiały wideo uruchomił opcję licencjonowania dodawanych filmów CC w ubiegłe wakacje. Niestety do dyspozycji mamy tylko jedną licencję tj. Creative Commons Uznanie Autorstwa (lub pozostanie przy Standardowej licencji YouTube). Więcej o licencjach CC na [YouTube.com/t/creativecommons](https://www.youtube.com/t/creativecommons). Aby opublikować film, po zalogowaniu się do serwisu przechodzimy do opcji Prześlij film, w której to wybieramy z dysku materiał i przesyłamy go do sieci. W widoku przesyłania filmu pod oknami informacji (tytuł, opis, tagi, kategorie, prywatność) znajduje się pole Licencja, w którym musimy zaznaczyć opcję Creative Commons – uznanie autorstwa i po zmianie kliknąć Zapisz zmiany. Gotowe!

Rys. 19. Przesyłanie pliku wideo i wybór licencji

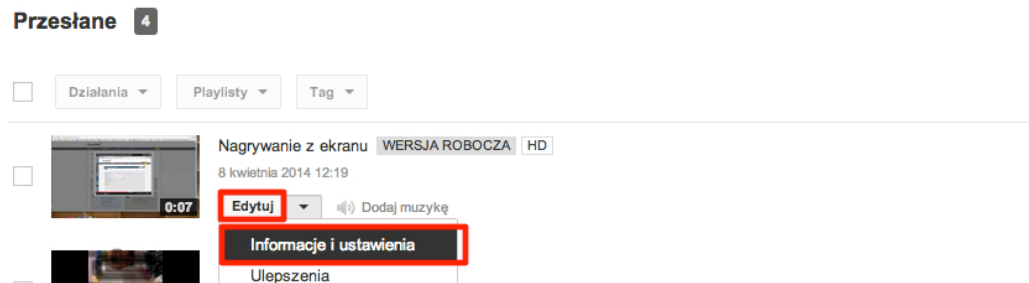
Zmiana licencji dla istniejących filmów

Aby zmienić licencję dla już istniejącego filmu musimy rozwinąć opcje konta (dostępne w prawym górnym rogu pod nazwą naszego konta na YouTube) i wybrać z nich Moje filmy.

Rys. 20. Zmiana licencji dla filmu - krok 1

Z listy filmów wybieramy ten, któremu chcemy zmienić licencję i klikamy na opcję „Edytuj,,, a następnie wybieramy zakładkę „Ustawienia zaawansowane”.

Rys. 21. Zmiana licencji dla filmu - krok 2

Ostatnim krokiem jest odnalezienie w widoku Edycji informacji pola „Licencja i prawa własności” po rozwinięciu, której wybieramy licencję Creative Commons Uznanie Autorstwa. Po zmianie musimy pamiętać kliknąć na Opublikuj/Zapisz zmiany.

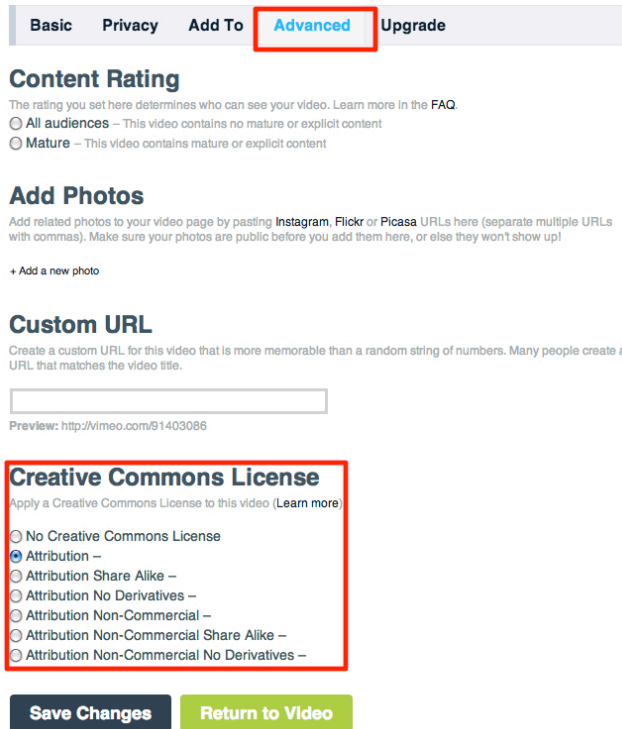
VIMEO.COM

oferuje nie tylko wsparcie dla osób publikujących na licencjach CC, ale również sklep z muzyką (na licencjach CC i nie tylko) z którego mogą korzystać twórcy publikujący tam filmy.

Dodawanie nowych filmów z licencją Creative Commons

Po zalogowaniu do serwisu Vimeo, klikamy na Upload czyli Prześlij.

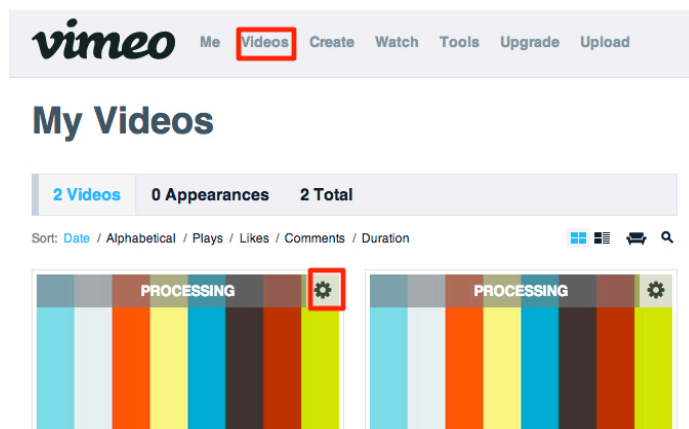
Po wgraniu wideo, wybieramy zakładkę „Advanced”, pod którą będziemy mieli do wyboru wszystkie licencje Creative Commons (na ilustracji Uznanie Autorstwa), po wyborze interesującej nas licencji klikamy Save changes i czekamy aż nasz film zostanie przesłany na strony serwisu.

Rys. 22. Wybór licencji

Zmiana licencji dla istniejących filmów

Podobnie jak w serwisie YouTube, musimy zacząć od wejścia do naszych filmów z menu głównego (rozwijamy opcję Videos i wybieramy My videos). W której znajdziemy listę filmów, które przesłaliśmy, po wybraniu jednego z nich wejdziemy na stronę filmu.

Rys. 23. Zmiana licencji dla istniejących filmów

W widoku filmów, w prawym górnym rogu odnajdujemy ikonkę Settings, która przekieruje nas do takiego samego widoku edycji ustawień filmu jak wypadku przesyłania nowego (zob. wyżej – przesyłanie filmu).

DODAWANIE NAPISÓW DO FILMÓW

Tłumaczenie/dodawanie napisów do filmów to bardzo prosta i praktyczna czynność. Bogactwo edukacyjnych materiałów wideo w sieci jest ogromne, lecz większość z nich została stworzona w języku angielskim. Jeśli chcesz łatwo przetłumaczyć film z serwisu YouTube czy Vimeo lub dodać do niego napisy, tak aby mogły z niego skorzystać również osoby niesłyszące lub niedosłyszące, możesz skorzystać z narzędzia Amara (<http://www.amara.org/pl/>).

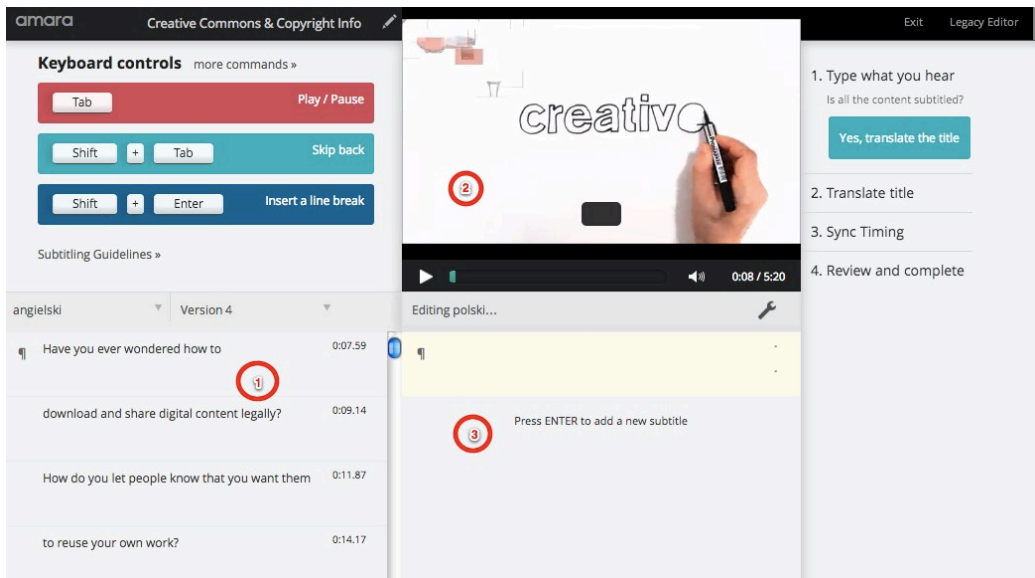
Po wejściu na stronę najlepiej zacząć od stworzenia konta (możemy wykorzystać do tego również konta YouTube). Następnie należy wkleić adres URL filmu, do którego chcemy dodać napisy. rys. 24 mamy dwa pola. Nr 1 to wybór języka. Po rozwinięciu klikamy „Add new subtitles” co przekieruje Cię do właściwego narzędzia.

Rys. 24. Tworzenie strony dla tłumaczonego filmu

Narzędzie do dodawania napisów do wideo składa się z kilku prostych elementów i podzielone zostało na 3 etapy pracy: dodawania napisów, synchronizację i sprawdzanie. W pierwszym (rys. 25) dodajesz napisy za pomocą pola oznaczonego nr 1, każde dodanie napisów kończysz przyciskiem Enter, co automatycznie dodaje go do listy poniżej. Dla ułatwienia na górze masz przyciski działające również jako skróty klawiaturowe. Nr 2 (lub przycisk TAB na klawiaturze) odtwarza

kolejne sekundy filmu i automatycznie go zatrzymuje. Pole nr 3 to miejsce gdzie wpisujesz tłumaczony tekst.

Rys. 25. Etapy dodawania tłumaczenia

Po dodaniu wszystkich napisów musisz sprawdzić czy zgadzają się z czasem padania odpowiednich słów w filmie (zakładka Sync Timing). Po całym procesie możesz jeszcze sprawdzić czy wszystko działa i zapisać Twój projekt wideo.

Wiele serwisów takich, jak Amara lub YouTube umożliwia dodawanie napisów lub komentarzy do filmów lecz te dodatkowe elementy wyświetlają się jedynie na stronach tych serwisów. Po osadzeniu filmu na Twojej stronie elementy te przestają działać. Aby umożliwić tę opcję musisz dodać do nagłówka (header) swojej strony odpowiedni fragment kodu i wstawić go najlepiej przed zamknięciem tagu </head>.

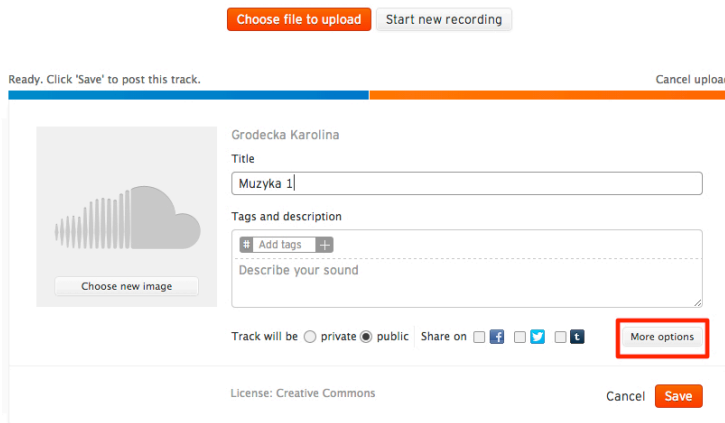
IV. MATERIAŁY AUDIO

Serwisy do publikacji materiałów dźwiękowych działają bardzo podobnie do serwisów wideo. Gdy już założysz na nich konto, wystarczy odnaleźć opcję wysyłania plików (upload) i upewnić się czy na pewno Twoje nagranie spełnia wymogi techniczne (czy jest w odpowiednim formacie – najwygodniejszym i otwartym formatem jest OGG choć najpopularniejszym jest MP3). Odpowiednie pola w formularzu wskażą Ci, gdzie masz określić licencję dla Twojego utworu. W ten sposób działają serwisy Jamendo (muzyka na licencji Creative Commons) oraz SoundCloud, który w bardzo wygodny sposób przechowuje pliki dźwiękowe oraz umożliwia łatwe osadzenie ich na innych stronach. Działa to tak samo, jak w wypadku wstawiania filmów z YouTube'a czyli po

skopiowaniu kawałka kodu, wstawiasz go do swojej strony, która wyświetli odtwarzacz filmowy lub dźwiękowy.

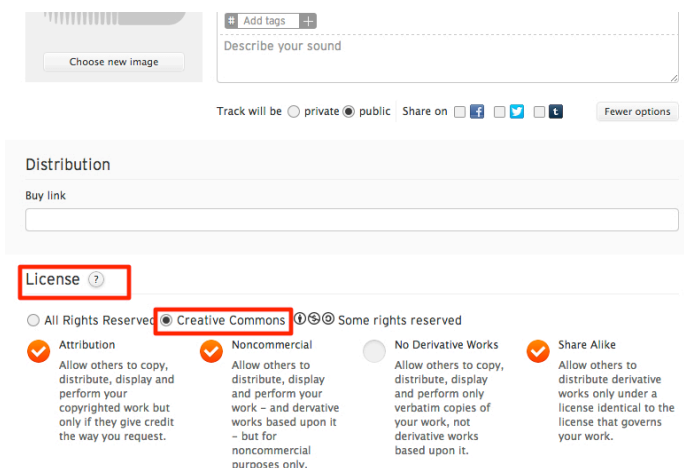
SOUNDCLOUD

to serwis służący publikacji i promocji muzyki i nagrań dźwiękowych. Skupia się na wygodzie udostępniania materiałów i funkcjach społecznościowych np. komentowania dokładnych momentów w utworach, obsługuje również licencje Creative Commons. Aby użyć ich w SoundCloud, po zalogowaniu klikamy na Upload czyli przechodzimy do przesyłania naszego nagrania.

26. Przesyłanie pliku audio do SoundCloud

Po uruchomieniu przesyłania pliku zobaczymy stronę z polami informacyjnymi o utworze do uzupełnienia. Odnajdujemy na niej przycisk „More options”, gdzie znajdują się opcje zmiany prawa do wykorzystania.

Rys. 27. Wybór licencji CC

SKŁADAMY PODRĘCZNIK - NARZĘDZIA

Nie potrzebujesz budować od podstaw własnej strony internetowej, aby opublikować w sieci materiały edukacyjne czy cały kurs dla uczniów. Najłatwiejszymi do założenia i utrzymywania rodzajami stron są wiki oraz blogi, przy czym wiki tą przewagę, że pozwala na wspólną pracę grupy entuzjastów OZE, podczas gdy blog jest bardziej indywidualnym miejscem publikacji.

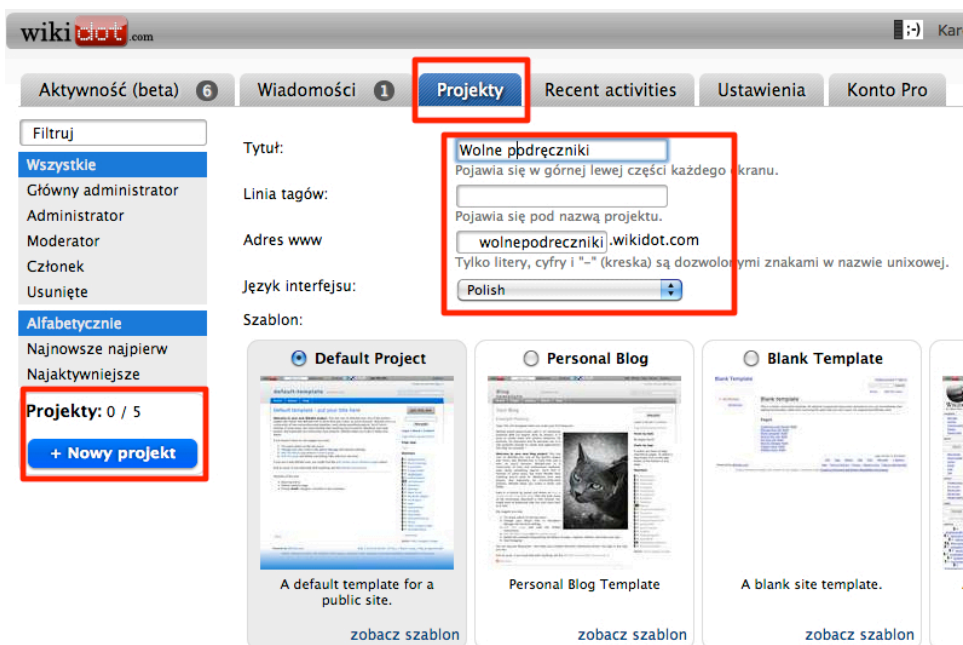
I. WIKIDOT

Poniżej prezentujemy, jak założyć i publikować w serwisie **Wikidot.com**, który jest już częściowo przetłumaczony na język polski pozwala na oznaczenie Twojego Wiki jako edukacyjnego. Posiada także wsparcie dla symboli matematycznych, chemicznych i fizycznych, co jest niezwykle ważne w szkole.

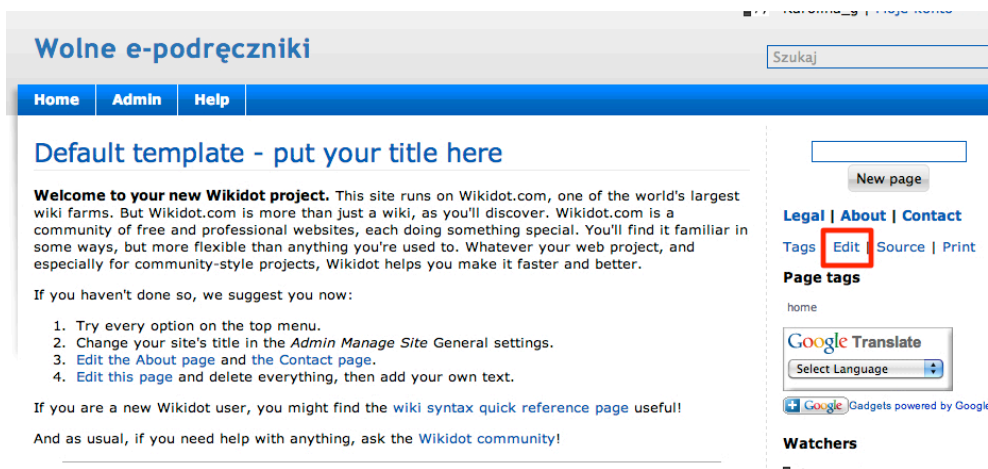
Rys. 28. Strona główna serwisu wikidot

Aby założyć wiki, wystarczy wejść na stronę: www.wikidot.com. Środkowy baner poprosi o wpisanie nazwy Twojej strony i przekieruje do formularza, w którym będziesz mógł uzupełnić dane dla swojego konta w serwisie Wikidot oraz swojej strony. Tutaj też możesz wybrać język polski oraz podstawowe ustawienia dla Twojej wiki.

Rys. 29. Widok formularza rejestracji nazwy strony naszej wiki

Po uzupełnieniu wszystkich danych, zostaniesz przekierowany do swojej Wiki (w lewym górnym rogu będzie widać Twoją nazwę użytkownika, co oznacza, że jesteś zalogowany). Możesz wybrać także odpowiedni szablon dla strony. Po zapisaniu zostaniesz przekierowany na założoną stronę wikidot, która ma domyślną treść. Możesz zmienić ją po kliknięciu na „Edit”.

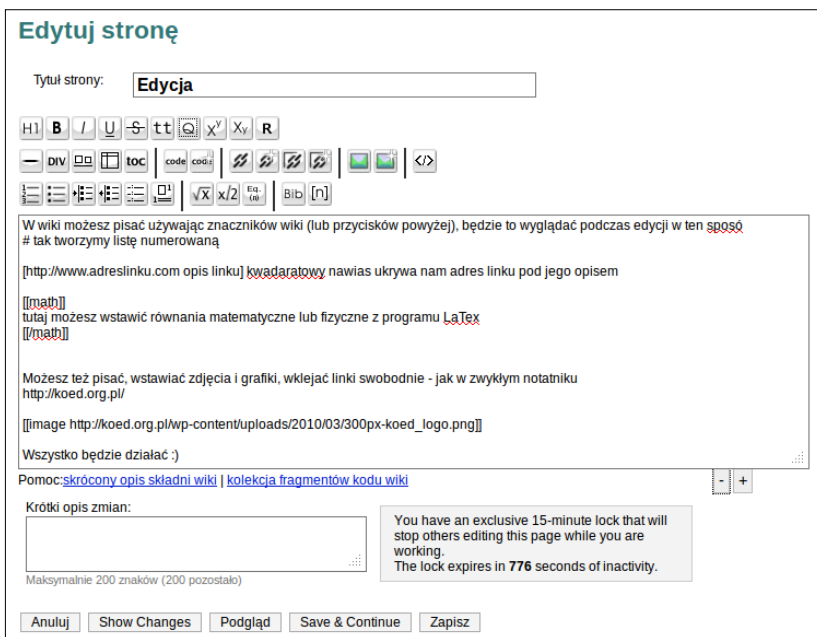

Rys. 30. Strona główna założonej wiki

To nimi przechodzisz do edycji treści każdej ze stron oraz historii wszystkich edycji. Edycja zarówno menu, jak i artykułów wymaga od Ciebie jedynie zapoznania się z menu edycji i

niektórymi znacznikami wiki. Wszystkie informacje, masę pomocy oraz dodatkowych ustawień znajdziesz w lewym menu.

Poniżej treści jest przycisk opcji. Klikając na „Opcje+”, znajdziesz dodatkowe ustawienia, np. blokowania strony przed edycjami użytkowników (przyda się, np. dla strony tytułowej lub dla treści, które chcesz utrzymać w niezmienionej formie).

Rys. 31. Widok edycji strony wiki

Podstawowe znaczniki Wiki - czyli język wiki

Zapis Wiki	Efekt
//tekst kursywą//	<i>tekst kursywą</i>
bold text	tekst pogrubiony
//**tekst pogrubiony i kursywa**//	<i>tekst pogrubiony i kursywa</i>
<u>tekst podkreślony</u>	<u>tekst podkreślony</u>
--tekst przekreślony--	tekst przekreślony
normalny ^{indeks górny}	normalny ^{indeks górny}
normalny _{indeks dolny}	normalny _{indeks dolny}
----	(na stronie powstanie linia pozioma)
# element 1 # element 2 # element 2	1. element 1 2. element 1 2. element 2.1
[[nazwa strony w wikidot]]	Link do strony w naszym wiki o danej nazwie
[[embedvideo]] treść kodu do wstawienia [[/embedvideo]]	Wstawienie video np. Z Blip.tv
[[html]] kod HTML [[/html]]	Wstawienie elementów przygotowanych w kodzie HTML np. Odtwarzaczy multimediów, prezentacji etc.

Więcej informacji o zasobach wiedzy i materiałów na wolnych licencjach, które możesz wykorzystać, znajduje w rozdziale "Katalog OZE". Pamiętaj jednak, że wszelkie źródła zewnętrzne mogą być ograniczone w dostępie dla różnych grup osób, co może naruszać cel edukacyjny, jaki chcesz realizować.

II. WORDPRESS

WordPress to najbardziej znany serwis blogowy (w dodatku open source). Podobnie jak Wikidot oferuje hostowanie, dlatego każdy, nie posiadając własnego serwera może założyć i prowadzić bloga.

Etap I. Rejestracja

Aby założyć bloga należy się zarejestrować na stronie <http://wordpress.com>, klikając na pomarańczowy (w oryginale) przycisk „Get Started”

Otrzymasz formularz rejestracyjny (dostępny w j. angielskim). Ważne, aby w ostatnim polu zaznaczyć *Gimme a blog* (załóż bloga)

Następnie system prosi o wypełnienie informacji związanych z Twoim blogiem. Warto chwilę zastanowić się nad nazwą domeny (adresu www naszego bloga), ponieważ raz zachowany nie może być zmieniony.

STEP 1

Set up your blog

Blog Title

wolnepodreczniki

Tagline (optional)

Smile! You're at the best WordPress.com site ever

In a few words, explain what your blog is about.

Language

pl - Polski

Which language will you be blogging in?

Posting Goal

Once a week Once a month No goal

How often would you like to post? We'll help you reach your goal with timely email reminders.

Rys. 32. Formularz danych bloga

Po rejestracji konta oraz utworzeniu bloga, na podany adres e-mail została wysłana prośbą aktywację (maksymalnie w ciągu 30 minut).

Etap 2. Logowanie się

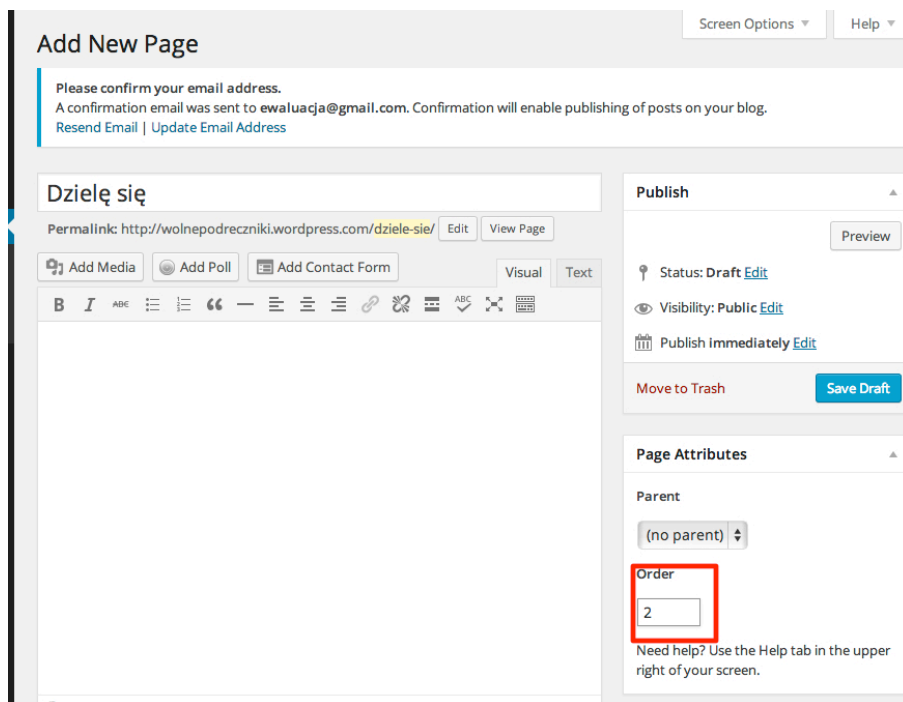
Po aktywacji konta możesz zalogować się do nowo utworzonego bloga. Na stronie: <https://en.wordpress.com/wp-login.php> należy podać login i hasło, jakie wpisałeś przy rejestracji. Nie musisz pamiętać tego adresu, ponieważ po aktywacji konta, możesz po prostu udać się na stronę swojego bloga i kliknąć w link zaloguj się (zazwyczaj prawy dolny róg strony).

Etap 3. Publikowanie

Wpis

Aby opublikować pierwszego posta na blogu, wybierz w lewym bocznym menu w zakładce *Post - Add new*. Otworzy się okno edycji posta z prostym edytorem tekstu.

Dodawanie stron

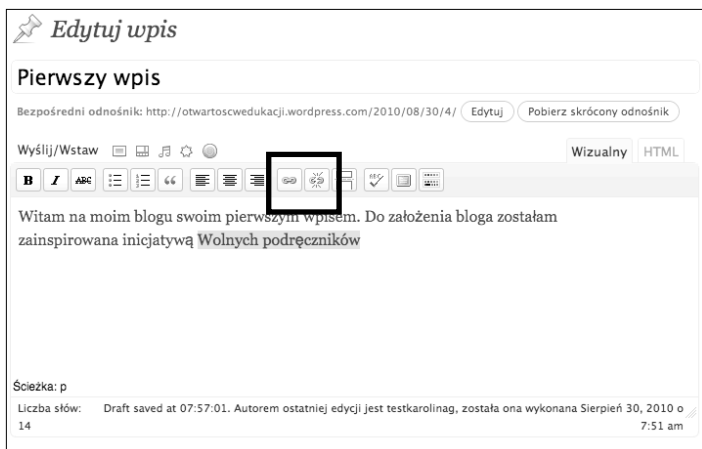

Rys. 33. Dodawanie nowej strony i ustalanie jej hierarchii

Aby dodać nową stronę bloga w lewego bocznego menu, wybierz *Pages - Add new*. Otworzy się takie samo okno edycji, jak w przypadku dodawania nowego wpisu. Określ nazwę strony oraz wpisz jej zawartość. Dodatkowo w prawym bocznym menu możesz określić kolejność strony, w jakim będzie wyświetlała się na blogu (np. O mnie, Dziele się, Korzystam z mogą być ułożone w odwrotnej kolejności jeśli poszczególnym stronom nadasz odpowiednie numery porządkowe).

Dodawanie linków

Aby dodać link do wpisanego tekstu, zaznacz myszką tekst, który chcesz zlinkować i wybierz z menu edycji ikonkę łańcuszka.

Rys. 34. Dodawanie linków do wpisu

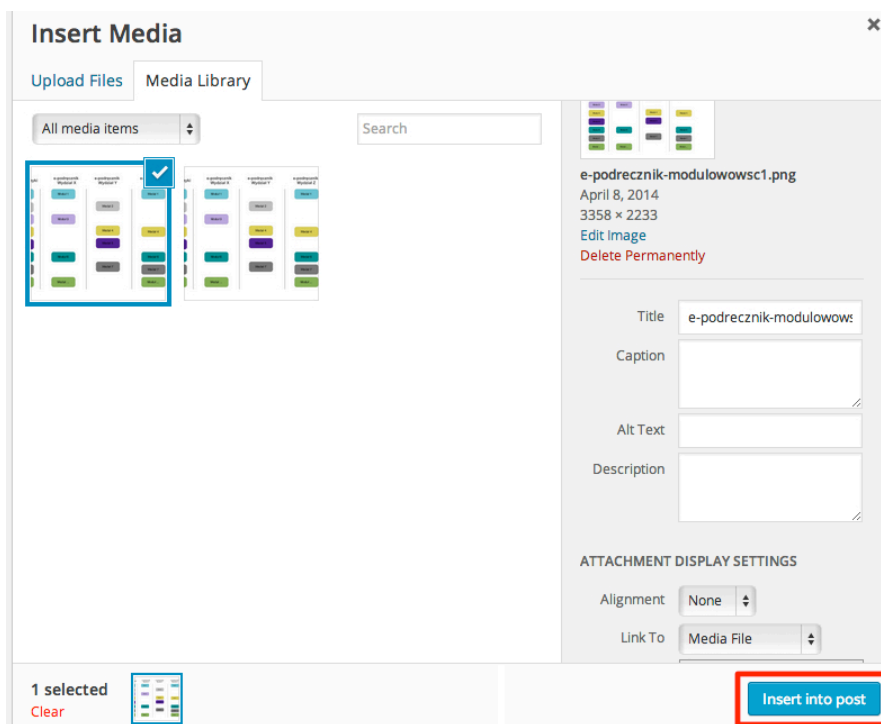
Dodawanie multimediiów

Multimedia takie, jak prezentacje, filmiki wideo, zdjęcia, grafika, etc. mogą być przesłane bezpośrednio z Twojego komputera lub osadzone w treści wpisu/strony bloga, jeśli są już dostępne w sieci.

Z dysku komputera

Jeśli chcesz umieścić w poście własne zdjęcie prezentację lub filmik, musisz najpierw przesłać plik na serwer WordPressa, który zostanie umieszczony w galerii plików. Podczas pisania posta kliknij na ikonkę „Add media” w menu edycji.

Następnie otworzy się nowe okno z możliwością przesłania plików na serwer: Kliknij na “Wybierz pliki”, i kolejno wybierz interesujący Cię plik z dysku Twojego komputera. Po przesłaniu otrzymasz okienko, w którym określisz tytuł pliku, wielkość oraz jego rozmieszczenie w poście. Aby wstawić zdjęcie do wpisu, nad którym aktualnie pracujesz, kliknij na "Insert into post".

Rys. 35. Dodawanie plików z dysku komputera

OZNACZANIE TREŚCI LICENCJAMI CREATIVE COMMONS

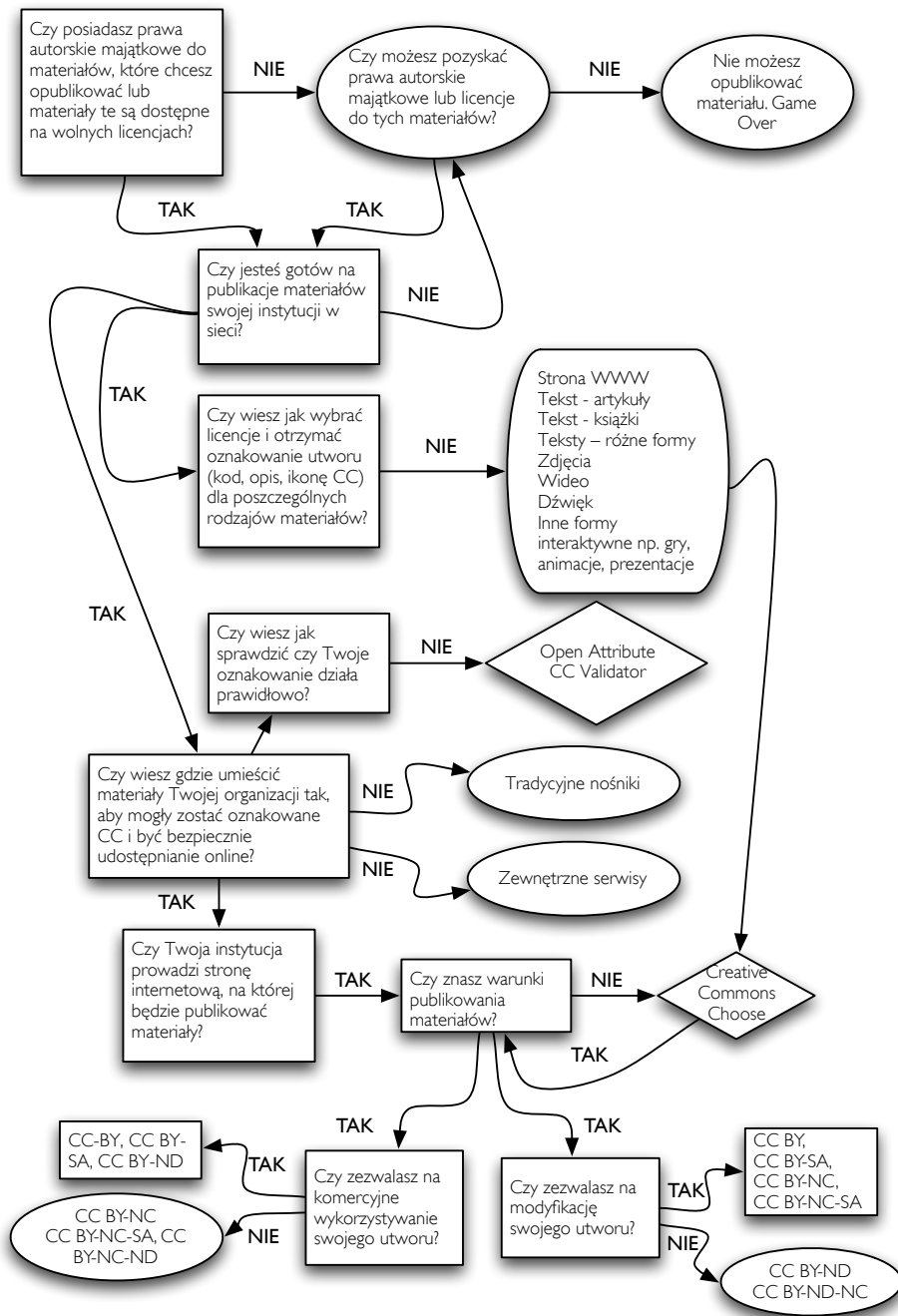

Najlepszym narzędziem ułatwiającym nam wybór licencji oraz techniczne oznakowanie naszej strony internetowej, dokumentu lub innego dzieła jest narzędzie **Choose License** na stronie internetowej <http://creativecommons.org/choose>. Poza nim licencjonowanie Creative Commons obsługuje wiele serwisów do publikacji różnych rodzajów multimediów (opisanych szczegółowo w rozdziale „Jak być otwartym nauczycielem”).

Serwisy wideo, które umożliwiają znakowanie licencjami CC to Blip.tv oraz Vimeo.com, fotografię możesz dodawać do serwisu Flickr.com lub www.freephotobank.org. Prezentacje typu Power Point przechowaj dla Ciebie serwis **Slideshare.com**, a dokumenty tekstowe **Scribd.com**. Wszystkie te serwisy umożliwiają podczas przesyłania im materiałów do publikacji wybór licencji oraz odpowiednie oznakowanie.

Prezentujemy, jak w kilku prostych krokach wybrać za pomocą narzędzia online licencję, wygenerować kod oraz wstawić go do swojej strony.

Poniższy schemat przedstawia procedurę postępowania podczas publikowania materiałów na licencjach Creative Commons. Szczegółowe informacje na temat gotowości do publikacji na otwartych zasadach, znajdziesz w opisie schematu w dalszej części rozdziału.

Rys. 36. Gotowość publikacji na Creative Commons

I. SPRAWDŹ CZY MASZ PRAWO DO PUBLIKACJI UTWORU

Posiadanie praw autorskich majątkowych do utworu

Upewnij się co do warunków umowy, jaką posiadasz na dane materiały. Jeśli podpisujesz nowe umowy możesz skorzystać z wzorów umów Koalicji Otwartej Edukacji.

<http://koed.org.pl/pomoce-prawne/wzory-umow/>

Posiadanie licencji na wykorzystywanie utworu

Pamiętaj o poprawnym oznakowywaniu licencji i autorstwa (patrz Oznakowywanie licencji).

Pola eksploatacji

W umowie o przeniesienie praw i umowie licencyjnej należy zawsze określić konkretne pola eksploatacji (sposoby wykorzystania) utworu, których dotyczy umowa.

Poszanowanie warunków licencji

Każda licencja Creative Commons określa warunki, na jakich można korzystać z danego utworu. Naruszenie warunków licencji (np. komercyjne wykorzystanie utworu z warunkiem Na Warunkach Niekomercyjnych) oznacza automatyczne złamanie warunków licencji.

Oznaczanie wszystkich kopii utworu i utworów zależnych

Jeśli publikujesz materiały w wielu formatach (np. na stronie internetowej i jako publikację drukowaną), pamiętaj o oznaczeniu każdej kopii utworu. Również w wypadku tworzenia utworów zależnych należy pamiętać o oznaczeniu każdego wykorzystanego utworu.

2. WYBIERZ LICENCJĘ DLA SWOJEJ TWÓRCZOŚCI

Pod adresem <http://creativecommons.org/choose/> znajduje się narzędzie wyboru licencji i generowania odpowiednio kodu HTML/XML. Odpowiedz na dwa poniższe pytania dotyczące swobód, jakie mają dotyczyć danego dzieła:

- A. Czy zezwalasz na komercyjne wykorzystywanie swojego utworu?
 - 1. Tak
 - 2. Nie
- B. Czy zezwalasz na modyfikacje swojego utworu?
 - 1. Tak
 - 2. Nie
 - 3. Tak, o ile inni będą udostępniać modyfikację utworu na tych samych warunkach

Odpowiedzi

A1+B1= BY	A2+B1= BY-NC
A1+B2= BY-ND	A2+B2= BY-NC-ND
A1+B3= BY-SA	A2+B3= BY-NC-SA

Narzędzie pozwala także na wybieranie kraju dla autora, przez co aplikacja wybiera odpowiednią dla wskazanego kraju licencję. Na ilustracji wybrano licencję CC Uznanie Autorstwa – Na Tych Samych Warunkach, wersja licencji: Polska). Poniżej jest miejsce na wpisanie danych dotyczących autorstwa, formatu i adresu internetowego dzieła.

Nowy w Creative Commons? [Do przemyślenia przed wyborem licencji.] [Jak działają licencje?]
Odkryj licencje Creative Commons. [A może wolisz domenę publiczną?]
 [Czy chcesz skorzystać z wcześniejszych wersji licencji, łącznie z ich tłumaczeniami?]

Zawartość licencji
 Twoje wybory w tym panelu zaktualizują inne panele na tej stronie.

Czy zezwalasz na udostępnianie adaptacji utworu?

Tak Nie

Tak, o ile inni będą udostępniać na tych samych warunkach

Czy zezwalasz na komercyjne wykorzystywanie swojego utworu?

Tak Nie

Wybrana licencja
Uznanie autorstwa 4.0
Międzynarodowe

To jest licencja zgodna ze standardem Wołnej Kultury.

Pomóż innym uznać Twoje autorstwo!

Ta część jest opcjonalna, ale wypełnienie sprawi, że kod HTML będzie zrozumiały dla maszyn!

Tytuł utworu

Przypisz utwór do imienia lub nazwy

Przypisz utwór do URL

URL oryginalnego utworu

URL informacji o dodatkowych licencjach

Format utworu

Rodzaj oznaczenia licencji

Masz stronę internetową?

Ten utwór jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowe.

Skopiuj ten kod, aby powiadomić odwiedzających!

```
<a rel="license" href="http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/">
</a><br />Ten utwór jest dostępny na <a rel="license"
```

Zwykła ikona. Mała ikona

Dowiedz się [jak dzielić się swoją twórczością ze społecznościami osób, które korzystają już z licjonowania Creative Commons.](#)

Creative Commons jest organizacją nie działającą dla zysku. Potrzebujemy Twojego wsparcia, by kontynuować pracę nad licencjami. [Wspomóż nas dziś!](#)

Rys. 37. Formularz wyboru licencji

Po uzupełnieniu danych i wyborze licencji, przechodzisz do strony w wygenerowanym kodem oraz trzema opcjonalnymi grafikami, które ilustrują wybraną licencję. Zaznacz jedną z nich, a z okna poniżej skopiuj fragment kodu HTML/XML (poniżej znajduje się również link do pomocy w języku ang.).

3. UMIEŚĆ KOD NA STRONIE WWW/WIKI/BLOGU

Wygenerowany kod możesz dodać do swojej strony na wiele różnych sposobów, najlepiej aby znalazły się kodzie źródłowym strony. Przykładowo w systemie blogowym WordPress, w panelu administracyjnym należy wejść w zakładkę wygląd → edytor. Tutaj możesz wybrać w kodzie, który

fragment strony chcesz zmienić. Kod licencji Creative Commons najlepiej dodać do pliku footer.php – będzie wówczas widoczny w stopce każdej podstrony.

Jeśli nie masz dostępu do kodu swojej strony lub nie chcesz dokonywać w nim żadnych zmian, możesz wykorzystać dostępną w większości systemów zarządzania treścią stron internetowych (tzw. CMS) do których należy też Wordpress) opcję **Widget**. Widżety to małe zewnętrzne elementy strony, które możesz do niej dodać. Kod licencji przykładowo możesz wkleić jako widżet Tekst/HTML (w systemie Wordpress, w innych systemach CMS mogą znajdować się w innym miejscu lub mieć inną nazwę). Do widżetu, który jest pustym boksem wystarczy wkleić tekst i zapisać zmiany. Oba sposoby spowodują, że na Twojej stronie pojawi się symbol i tekst licencji według Twojego wcześniejszego wyboru.

Problematyka.org publikuje treści na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 3.0 Polska License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/3.0/pl/).

4. OZNAKUJ POPRAWNIE UTWÓR

Wybierając licencję za pomocą narzędzia <http://creativecommons.org/choose/>, otrzymujesz również podstawowe oznaczenie, które zwykle da się umieścić w opracowanym materiale. Czasem jednak dobrze wiedzieć jak dostosować oznakowanie do swoich potrzeb.

Podstawowe oznakowanie, zarówno dla materiałów umieszczonych w sieci, jak i w tradycyjnych publikacjach powinna wyglądać tak:

© [Lista autorów], licencja: [CC-BY 3.0] (link do: <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/deed.pl>)

Do utworu zależnego, jeśli ma być udostępniony na innej licencji:

© [Lista autorów], źródło: [link do materiału oryginalnego] licencja źródła: [CC -BY 3.0] (link do: <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/deed.pl>), licencja: (dowolna wg wyboru autora utworu zależnego).

Jak widać na przykładzie, zapis można modyfikować, pamiętając o konieczności umieszczenia wszystkich trzech podstawowych elementów: listy autorów, licencji oraz linki do treści licencji.

Autor wstępu: Edwin Bendyk
Autorzy: Justyna Hofmök, Alek Tarkowski, Bożena Bednarek-
Michalska, Krzysztof Siewicz, Jakub Szprot
Korekta: Maria Baltaziuk

Projekt graficzny i skład: Kama Jackowska Studio

Interdyscyplinarne Centrum Modelowania
Matematycznego i Komputerowego
Uniwersytetu Warszawskiego
ul. Pawińskiego 5A
02-106 Warszawa

ISBN 978-83-917150-4-8
Warszawa, 2009

Przewodnik jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz autorów oraz ICM UW. Zezwala się na dowolne wykorzystanie treści - pod warunkiem zachowania niniejszej informacji licencyjnej i wskazania autorów oraz ICM UW jako właścicieli praw do tekstu.

Treść licencji jest dostępna na stronie <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl/>.

eea grants

norway grants

Fundusz Stypendialny i Szkoleniowy

„Przewodnik po otwartej nauce” został stworzony w ramach projektu „Otwórz książkę”, realizowanego przez ICM UW przy wsparciu udzielonym przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię poprzez dofinansowanie ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego w ramach Funduszu Stypendialnego i Szkoleniowego.

Wyłączną odpowiedzialność za treść dokumentu ponosi zespół projektu „Otwórz książkę”.

Rys. 38. Przykład oznaczenia licencji w publikacji drukowanej, *Przewodnik po otwartej nauce, 2009*

Publikacje online dzięki specjalnej architekturze licencji Creative Commons mogą być reprezentowane przez 3 warstwy licencji, ułatwiające ich zrozumienie zarówno dla ludzi i komputerów (np. wyszukiwarek). Dlatego tak ważne jest znakowanie utworów w jak najdokładniejszy sposób i z użyciem zarówno warstwy czytelnej dla człowieka (przystępne podsumowanie), jak i dla komputerów.

OZNACZENIE RÓŻNYCH FORMATÓW

Tekst – każdy plik tekstowy stworzony w edytorach tekstu obsługujących kod HTML (np. MS Word czy Open Office) pozwala na umieszczenie w pliku oznaczenia licencji z działającym linkiem do licencji. Dodatkowo programy OpenOffice i LibreOffice możemy wzbogacić o wtyczkę umożliwiającą dodawanie/czytanie informacji licencyjnej w plikach tekstowych. Więcej: <http://extensions.services.openoffice.org/en/project/ccooo>

Zdjęcia – poza oznakowaniem w miejscu publikacji (na Twojej stronie czy serwisie takim, jak Flickr) zdjęcia i grafiki posiadają możliwość uzupełnienia ich o metadane. W popularnych programach graficznych takich, jak PhotoShop, Gimp czy Inkscape można dodać do zdjęć i grafik informacje o autorze i licencji. Informacje te dostępne potem będą poprzez Właściwości pliku i czytelne dla innych programów czy wyszukiwarek internetowych. Większość przeglądarek zdjęć i grafik oferuje już narzędzia do przeglądania i modyfikacji metadanych grafik. Metadane zdjęć zapisywane są w plikach EXIF towarzyszących każdemu zdjęciu, możemy modyfikować je za pomocą takich

programów, jak <http://www.sno.phy.queensu.ca/~phil/exiftool/>, a informacje o prawidłowym oznaczaniu znajdziemy w Wikipedii.

Do zdjęć można również dodawać graficzne oznaczenia autorstwa i licencji tzw. znaki wodne, należy jednak pamiętać, że mogą one utrudniać ponowne wykorzystanie zdjęcia. Znaki wodne są również odradzane dla materiałów umieszczanych w zasobach Wikipedii i Wikimedia Commons.

PDF, grafika - Oprogramowanie firmy Adobe obsługuje platformę metadanych XMP, która umożliwia proste umieszczanie w plikach metadanych np. dotyczących licencji. Użytkownicy systemu Windows mogą również skorzystać z programu CC PDF Converter, który dowolny plik w formacie PDF może dodatkowo oznaczyć metadany licencji i autorstwa. Program dostępny jest tutaj: <http://www.cogniview.com/cc-pdf-converter.php>.

Więcej o XMP <http://wiki.creativecommons.org/XMP>

Instrukcja stosowania licencji Creative Commons w XMP (w jęz. angielskim) http://wiki.creativecommons.org/XMP_help_for_Adobe_applications

Dźwięk (mp3) – większość programów do edycji plików muzycznych obsługuje również edycję metadanych, które dla plików dźwiękowych obejmują autorstwo i prawa autorskie. W programach takich, jak Audacity możemy edytować poszczególne dane lub stosować szablony w formacie XML.

4. PAMIĘTAJ O ZGODNOŚCI LICENCJI

Stosowanie dla materiałów edukacyjnych licencji Creative Commons Uznanie Autorstwa lub Creative Commons Uznanie Autorstwa - Na Tych Samych Warunkach (oraz oczywiście materiałów pochodzących z Domeny publicznej) gwarantuje, że stworzone materiały będą miały największe możliwe oddziaływanie. Te rodzaje licencji pozbawiają materiały barier przed ich przetworzeniem, ponownym wykorzystaniem, kopiowaniem i dostosowaniem przez dowolne inne podmioty. **Warto pamiętać, że na tym właśnie polega siła współczesnej edukacji, która bez tych barier jest w stanie dostosować się do różnych potrzeb i dotrzeć tam gdzie wcześniej było to bardzo utrudnione, np. do osób niepełnosprawnych lub wykluczonych ekonomicznie i cyfrowo.** Dziś, jeśli tworzysz otwarte zasoby edukacyjne, dajesz szansę innym osobom na, np. przetłumaczenie ich lub zmianę formatu na wygodniejszy dla innych użytkowników.

Dlatego tak ważna jest również kompatybilność licencji wewnątrz materiału. Nie wszystkie licencje są ze sobą zgodne. Przykładem niech będzie ten przewodnik. Bazuje na wolnych treściach dostępnych głównie na licencjach CC BY i CC BY-SA. Dlatego musi być udostępniony na licencji CC BY-SA (jest to rezultatem warunku SA). Inne licencje będą powodować różnego stopnia ograniczenia. Wzajemne zależności zostały przedstawione w **tabeli kompatybilności**.

Kompatybilność licencji Creative Commons

prace na innych licencjach, które mogą z nich skorzystać

licencje użyte w dziele	PD	CC BY	CC BY SA	CC BY NC	CC BY NC SA	CC BY ND	CC BY NC ND
PD	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
CC BY	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓
CC BY SA	✗	✗	✓	✗	✗	✗	✗
CC BY NC	✗	✗	✗	✓	✓	✓	✗
CC BY NC SA	✗	✗	✗	✗	✓	✗	✗
CC BY ND	✗	✗	✗	✗	✗	✓	✓
CC BY NC ND	✗	✗	✗	✗	✗	✓	✗

Rys. 39. Tabela kompatybilności licencji

Na przykład bazowanie na treściach na licencji CC BY-NC-SA i CC BY-ND-NC spowodowałoby, że przewodnik musiałby zostać opatrzony licencją CC BY-NC-SA, jego wykorzystanie ograniczyłoby się jedynie do celów niekomercyjnych, i wreszcie nie zezwalałoby na przerabianie i adaptacje, a to znacznie ograniczyłoby zakres jego wykorzystania. Jeśli jakieś utwory lub materiały, które chcesz wykorzystać w swoim podręczniku nie znajdują się w Domenie publicznej, nie są dostępne na otwartych licencjach i nie należą do Ciebie, możesz jedynie podać link do nich, jeśli znajdują się legalnie w sieci lub podać informację bibliograficzną o nich.

6. SPRAWDŹ CZY POPRAWNIE OZNACZYŁEŚ SWOJĄ TWÓRCZOŚĆ

Spółeczność sieciowa skupiająca się wokół Creative Commons rozwinęła narzędzia ułatwiające wykrywanie, czy dana strona WWW posiada zawartość dostępną na licencji Creative Commons. Aplikacje ułatwiają także poprawnie oznaczać autorstwo i licencję osobom chcącym z tej zawartości skorzystać.

Open Attribute

OpenAttribute, to efekt współpracy Mozilli i Creative Commons. Eksperymentalna wtyczka do przeglądarek internetowych.

Instalacja

Na stronie <http://openattribute.com/> najedź myszką na napis *Install the Addon* i kliknij na typ przeglądarki, z którego korzystasz, np. Mozilla Firefox. Po kliknięciu zostaniesz przekierowany na odpowiednią stronę instalacji dodatków dla przeglądarki. Ponownie kliknij na przycisk z napisem *Install* (lub *Add To Firefox*), dalej Twoja przeglądarka pokieruje Cię w procesie dodawania wtyczki (np. Firefox poprosi o uruchomienie ponownie przeglądarki).

Działanie

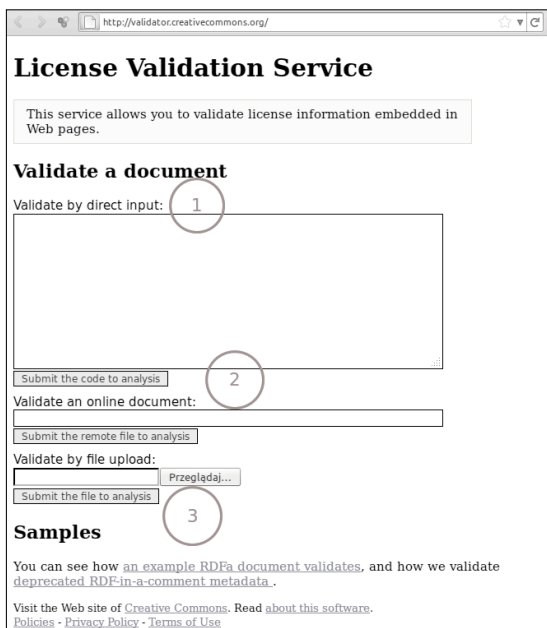
Jeśli strona zawiera treści na licencji Creative Commons, w pasku adresu wyświetli się ikonka CC, po kliknięciu na nią będziesz mieć możliwość skopiowania oznaczenia autorstwa i licencji jako tekstu lub kodu HTML. Możesz też kliknąć na Więcej informacji i przeczytać całość informacji zawartej w licencji.

Rys. 40. Pasek adresu strony z zainstalowaną aplikacją OpenAttribute

Creative Commons Validator

Validator to kolejne eksperymentalne narzędzie, które może pomóc w codziennej pracy z licencjami. Jeśli nie jesteś pewny czy Twoja strona lub dokument w formacie HTML są poprawnie oznakowane i czy umieszczona w nich licencja będzie zrozumiała dla maszyn (czyli np. wyszukiwarek internetowych), validator sprawdzi to za Ciebie.

Rys. 41. Sprawdzanie poprawności oznaczenia utworu licencją CC

W polu 1 możesz wkleić fragment kodu HTML z oznaczeniem licencji. W polu numer 2 możesz umieścić link, który zostanie sprawdzony przez validator, zaś w polu 3 możesz załączyć plik w formacie HTML (np. jeszcze nieopublikowany na naszej stronie dokument. Po wybraniu jednej z opcji klikamy na przycisk Submit (...), aby sprawdzić poprawność oznaczenia.

<http://validator.creativecommons.org/>

6. ŚLEDŹ OBECNOŚĆ MATERIAŁÓW W SIECI

Statystyki stron i pobrań

Google Analytics (<http://www.google.com/analytics/>) - popularny i proste po dodaniu do strony narzędzie do badania statystyk stron oferowane przez Google.

Piwik (<http://piwik.org/>) - open sourceowe oprogramowanie do analizy statystyk stron posiada bardzo bogate opcje obserwacji szczegółowych miejsc i ruchu na stronie.

Śledzenie treści

Alerty Google (<http://www.google.pl/alerts>) – umożliwiają śledzenie występowania słów lub fraz w wynikach wyszukiwania Google. Alerty wysyłają maile z najnowszymi wynikami, gdzie padają słowa lub frazy, które zdefiniujesz.

FairShare (<https://fairshare.attributor.com/fairshare/>) - zaawansowane narzędzie do śledzenia występowania treści online, umożliwia zdefiniowanie zakresu wykorzystania, który ma być śledzony, np. wyłącznie komercyjny.

7. SPRAWDŹ JAK BARDZO OTWARTY JESTEŚ

W ramach Koalicji Otwartej Edukacji został opracowany test otwartości (<http://otwartosc.koed.org.pl>). Test w kilku pytaniach sprawdza na ile publikacje jakie umieszczamy w sieci są otwarte. Po każdym pytaniu dostajemy informację na temat udzielonej odpowiedzi, a test kończy się jednym z 3 wyników, odwzorowujących stopień otwartości. Dla tych instytucji, których polityka publikacji jest najbardziej otwarta przygotowaliśmy certyfikaty otwartości do zamieszczenia na stronach domowych.

Test otwartości

Czy zamieszczacie swoje publikacje w internecie?

- Tak
 Nie

Wyślij odpowiedź

Jeśli wasza organizacja tworzy publikacje, warto zdecydować się na zamieszczanie ich w internecie.

Publikowanie w sieci:

- jest niemal darmowe
- pozwala użytkownikom mieć do nich dostęp z każdego miejsca i w dowolnym czasie.
- jest bardzo elastyczne i pozwala wybrać dowolną formę
- to właśnie w sieci twoi odbiorcy szukają dziś potrzebnych informacji
- pozwala na dokonywanie błyskawicznych zmian i aktualizacji
- umożliwia dotarcie do znacznie szerszego grona odbiorców.

Rys. 42. Test na otwartość

DOSTĘPNOŚĆ ZASOBÓW W INTERNECIE

Jacek Zadrozny

WPROWADZENIE

Ten rozdział poświęcony jest dostępności treści w materiałach elektronicznych. Nie chodzi w nim jednak o fizyczną dostępność materiału lub nośnika, lecz dostępność samej informacji, która jest na tych nośnikach zawarta. Dla zrozumienia, na czym polega dostępność (ang. accessibility) przyjrzyjmy się zwykłemu plikowi tekstowemu zawierającemu tekst licencji CC-BY. Dopóki jest on w pliku elektronicznym (na przykład TXT) możemy z nim zrobić wiele rzeczy, a w szczególności przetworzyć tekst na inną formę: wydrukować na drukarce laserowej, przekonwertować do formatu PDF, odczytać na głos za pomocą syntezy mowy lub przetłumaczyć za pomocą translatora Google. Za pomocą różnych technologii możemy przetworzyć go do innych form - zarówno cyfrowych, jak i analogowych. Jednak kiedy już go wydrukujemy, nasze możliwości dalszego przetwarzania spadają niemal do zera. W ten sposób otrzymujemy format, który jest tylko częściowo dostępny - wyłącznie za pomocą wzroku i tylko dla jednej, konkretnej osoby.

Tworząc materiały elektroniczne, w tym także otwarte, trzeba pamiętać o wszystkich potencjalnych użytkownikach. Takie podejście nazywane jest "**Uniwersalnym projektowaniem**", które oznacza projektowanie produktów, środowiska, programów i usług w taki sposób, by były użyteczne dla wszystkich, w możliwie największym stopniu, bez potrzeby adaptacji lub specjalistycznego projektowania.

TECHNOLOGIE I STANDARDY

Obecnie dysponujemy szerokim wyborem formatów do przechowywania i dystrybucji informacji. Jednak nie wszystkie zapewniają taki sam poziom dostępności, więc ich prawidłowy wybór ma znaczenie dla późniejszego udostępniania. Poniżej kilka najważniejszych wraz z ich wadami i zaletami.

FORMATY

- **HTML** - zalety: specyfikacje są dostępne dla wszystkich, istnieje niezliczona liczba narzędzi do ich przetwarzania i każdy system operacyjny dysponuje przeglądarką interpretującą i wyświetlającą te formaty. Co jeszcze ważniejsze - istnieje wspaniała dokumentacja opisująca tworzenie dostępnej treści w Internecie, a języki wyposażono w odpowiednie znaczniki i atrybuty.
- **PDF** - stał się standardem dystrybucji dokumentów elektronicznych. Do jego zalet należy dobra przenaszalność, ponieważ przeglądarki tego formatu powstały na wszystkie liczące się platformy systemowe. Firma Adobe zadbała także o wyposażenie tego formatu w interfejs dostępowy, dzięki czemu mogą z niego korzystać także niepełnosprawni użytkownicy sieci. Jednak format ten ma też swoje wady, do których należy słaba dokumentacja dotycząca dostępności formatu. W zasadzie opisano wyłącznie funkcje dostępne w komercyjnych narzędziach firmy Adobe.
- **Flash** - w tym wypadku dostępność treści można osiągnąć w zasadzie wyłącznie przez korzystanie z narzędzi firmy Adobe. Należy jednak podkreślić, że jest to jedna z najtrudniejszych do udostępnienia technologii i istnieje poważne ryzyko, że treść nie

będzie możliwa do odtworzenia w urządzeniach przenośnych, na niektórych systemach operacyjnych oraz dla technologii dostępowych dla osób niepełnosprawnych.

- **DAISY** - czyli Digital Accessible Information SYstem to format zaprojektowany do przechowywania książek w formie dostępnej dla osób mających kłopoty z czytaniem (osoby niewidome, słabowidzące, dyslektyczne). Format ten łączy w sobie zazwyczaj nagranie treści książki z systemem nawigacyjnym. Zaletą formatu jest bardzo wierne odwzorowanie układu pierwotnego książki: podziału na strony, rozdziały i inne elementy podziału oraz wyodrębnienie innych elementów jak przypisy i adnotacje.

TEKST

Stosunkowo najłatwiej stworzyć dostępny materiał tekstowy. Koniecznie trzeba przy tym pamiętać, że obraz tekstu (skan) nie jest tym samym, co tekst. Jest to jeden z najczęściej pojawiających się błędów dostępności. Poniżej wymienione są podstawowe zasady, jakie należy stosować w procesie przygotowywania materiałów, które zapewnią ich dostępność.

Stosowanie kolorów

Aby móc bez problemu odczytywać treść należy zachować odpowiedni **kontrast** pomiędzy tłem a czcionką. Bezpiecznie jest przyjąć, że tło powinno być białe, jasnoszare lub lekko żółte, a czcionki czarne lub granatowe. Dobrze też, jeżeli zastosowany format pozwala na zmianę kolorów przez użytkownika, na przykład przez odwrócenie kolorów.

Dosyć często zdarza się wyróżnianie informacji za pomocą koloru, by zwrócić uwagę czytelnika na jakiś fragment. Taka informacja powinna być przekazywana - oprócz koloru - jeszcze w inny sposób. Może to być **pogrubienie lub pochylenie liter**, ewentualnie zastosowanie dekoracji w rodzaju podkreślenia.

Czcionki

Trudno jest podać konkretne wytyczne co do kroju i wielkości stosowanych czcionek. Różne badania dają w tej mierze odmienne wyniki i trudno uznać, że któreś są bardziej wiarygodne od innych. Warto jednak mieć na uwadze, że istnieją różne rodzaje czcionek do różnych zastosowań. Na potrzeby publikowania w Internecie powstały takie kroje jak **Tahoma, Verdana czy Helvetica**, które - jak zapewnia producent - są łatwiejsze do **odczytu na ekranie** komputera. Z kolei na potrzeby **druku** stosuje się czcionki z rodzin **Times i Arial**. Zawsze warto też poeksperymentować, przy czym nie wolno dać się ponieść złudzeniu, że to co wygląda ładnie jest jednocześnie czytelne.

W wypadku dobierania wielkości czcionki dobrym kompromisem jest stosowanie **wielkości 11 lub 12 punktów**. Stosowana technologia powinna jednak dawać możliwość powiększenia czcionki przynajmniej dwukrotnie. Pozwala na to zarówno format HTML, jak i PDF, a także każdy format stosowany w edytorach tekstów. Zaleca się także, by **odstęp** pomiędzy wierszami tekstu wynosił przynajmniej **1,5 wiersza**.

Język

Prawidłowe zdefiniowanie języka pozwala oprogramowaniu dla osób niewidomych na przestawianie się z mowy w jednym języku na inny. Tak więc dokument w języku polskim, zawierający fragmenty w języku angielskim może być prawidłowo odczytany za pomocą dwóch syntezatorów mowy.

Tworząc tekst należy także pamiętać o odbiorcach, którzy mniej wprawnie posługują się językiem polskim. Ta grupa jest większa, niż się przypuszcza, ponieważ tworzą ją: osoby głuche od urodzenia, o obniżonej normie intelektualnej, seniorzy i osoby, dla których język polski nie jest główną formą komunikacji. Do tych ostatnich należą obcokrajowcy i Polacy mieszkający za granicą. Dla tych

wszystkich osób skomplikowana składnia i specjalistyczne słownictwo może być barierą nie do pokonania. Warto zatem pisać zdaniami stosunkowo prostymi, stosować powszechnie znane wyrażenia, a inne wytłumaczyć. Warto także przynajmniej raz rozwinąć każdy skrótowiec i akronim stosowany w tekście, bo nie dla każdego musi on być zrozumiały.

MULTIMEDIA

Bardzo ważnym elementem informacji są materiały multimedialne, czyli operujące dźwiękiem oraz obrazem, a nie tekstem. Każdy taki materiał posiada zatem warstwę wizualną (obraz) lub dźwiękową lub obie z nich. Przy czym obraz może być statyczny (grafika) lub dynamiczny (animacje). Każda z tych warstw może być niedostępna dla jakiejś grupy odbiorców ze względu na ich niepełnosprawność lub stosowane rozwiązania techniczne. Jednak istnieją pewne możliwości zaradzenia temu zjawisku.

A zatem przez materiały multimedialne rozumiemy tutaj:

1. Grafikę, ilustracje i inne statyczne materiały zawierające warstwę wizualną.
2. Animacje, czyli dynamiczną informację wizualną, która nie zawiera dźwięku.
3. Materiały audiowizualne, które zawierają zarówno warstwę wizualną, jak i dźwiękową.
4. Dźwięk - zarówno nagrany, jak i transmitowany w czasie rzeczywistym, zawierający wyłącznie warstwę dźwiękową.

Jeżeli odbiorca nie ma możliwości samodzielnie obejrzeć ilustracji, to należy dostarczyć mu odpowiednią informację w formie **opisu alternatywnego**. Opis alternatywny nie jest tym samym, co podpis pod ilustracją, ponieważ ten służy jedynie skomentowaniu ilustracji i z zasady nie opisuje samego obrazu. Dlatego jeżeli **fotografia** przedstawia dwa psy rasy labrador, to możliwe opisy alternatywne mogą być następujące:

- *dwa psy na ulicy;*
- *dwa psy rasy labrador na ulicy; -dwa psy na ulicy Marszałkowskiej;*
- *dwa psy rasy labrador, jeden czarny, a drugi biszkoptywy;*
- *dwa psy.*

Jak widać opis alternatywny powinien być dobrany tak, by przekazywał istotną informację. Jeżeli ilustracja ma charakter czysto ozdobny, to informacja powinna być jak najbardziej skrótowa. Nie można jej jednak pominąć, ponieważ może się okazać istotna w komunikacji między użytkownikami. Mogą oni bowiem informować się o fragmencie książki, który znajduje się na stronie ze zdjęciem dwóch labradorów.

Jeżeli jednak ilustracja niesie istotną informację, to właśnie ona powinna być uwypuklona. Użytkownik powinien bowiem mieć równy dostęp do każdej informacji zawartej w materiale. W książce o rasach psów najistotniejszą jest informacja o tym, że psy są rasy labrador. Z kolei w podręczniku robienia zdjęć istotniejsze może być to, że psy są różnego koloru.

Animacje można skrótowo opisać jako filmy pozbawione dźwięku. Zatem mają one tylko warstwę wizualną, którą należy udostępnić. Można to zrobić za pomocą opisu alternatywnego, analogicznie do obrazów statycznych i często ta metoda się sprawdza. Jednak ta metoda nie zapewnia synchronizacji obrazu z opisem, co czasem ma swoje znaczenie. Gdy nie ma możliwości lub sensu dołączenia opisu alternatywnego w postaci tekstu, to jedynym rozwiązaniem jest zastosowanie audiodeskrypcji.

Audiodeskrypcja to technika, która dzięki dodatkowym opisom słownym udostępnia odbiór wizualnej twórczości artystycznej oraz pozwala osobom niewidomym poznawać widzialny dorobek kulturalny z zakresu sztuki plastycznej, teatralnej, scenicznej i filmowej. Podczas audiodeskrypcji opisywane są ważne, znaczące informacje wizualne takie jak: język ciała, wyraz twarzy, przebieg akcji, sceneria, kostiumy. Zwięzłe, obiektywne opisy scen pozwalają osobie niewidomej podążać za rozwijającym się wątkiem historii oraz usłyszeć i zrozumieć co dzieje się na scenie, ekranie, obrazie.

Technicznie audiodeskrpcja to dodatkowa ścieżka dźwiękowa, dołączana do materiału filmowego. Pełni ona funkcję opisu alternatywnego, tylko w odniesieniu do obrazu dynamicznie się zmieniającego. Z przykładem audiodeskrpcji można zapoznać się oglądając film "Katyń" Andrzeja Wajdy z płyty DVD. W wypadku dołączania ścieżki audiodeskrpcyjnej należy pamiętać, że powinna ona umożliwiać odbiór ścieżki podstawowej (dialogów, muzyki) w najwyższym możliwym stopniu.

Materiały audiowizualne wymagają udostępnienia obu warstw informacji - zarówno wizualnej, jak i dźwiękowej. W wypadku warstwy wizualnej stosuje się audiodeskrpcję, natomiast warstwę dźwiękową można udostępnić na dwa sposoby: za pomocą pod-tekstu i tłumaczenia na język migowy.

Pod-tekst to nic innego, niż napisy wyświetlane najczęściej na dole ekranu. Zazwyczaj są zapisem list dialogowych, ale czasem uzupełniane są o dodatkowe informacje o efektach dźwiękowych. Warto pamiętać, że informacje słuchowe są bardzo ważne dla odbioru całości przekazu. Oglądając horror warto wiedzieć, że akurat wyje wilkołak lub że zegar wybija godzinę dwunastą. Z pod-tekstu skorzystają osoby głuche oraz inne, które nie mają możliwości odtwarzania dźwięku.

Tłumaczenie na język migowy jest techniką dosyć skomplikowaną i stosunkowo kosztowną. Polega ona na umieszczaniu obrazu osoby tłumaczącej treść warstwy dźwiękowej na język gestów rozumiany przez osoby głuche. Wedle mojej wiedzy nie ma obecnie żadnych automatów tłumaczących tekst na język migowy, więc zawsze należy nagrać tłumaczenie wykonywane przez człowieka, a następnie wmontować je w materiał audiowizualny.

KWESTIE PRAWNE

Z punktu widzenia prawa autorskiego audiodeskrpcja i tłumaczenie na język migowy stanowią opracowanie utworu, a jednocześnie naruszają jego integralność. Zarówno ścieżka audiodeskrpcyjna, jak i nagranie tłumaczenia na język migowy są także nowymi utworami w rozumieniu prawa autorskiego, więc przy zawieraniu umów z osobami, które je wytwarzają należy pamiętać o stosownych zapisach.

WYKORZYSTANE ŹRÓDŁA

- [1] Koalicja Otwartej Edukacji (2010), *Otwarta Edukacja*. Dostęp: <http://koed.org.pl/otwartosc/otwarta-edukacja/>, odczyt: 1.03.2012. Tekst dostępny na licencji CC BY 2.5 Polska.
- [2] Kostera, Agnieszka, Jarosław Lipszyc, Elżbieta Siewicz (2009), *Otwarte Zasoby Edukacyjne: Plan działania. Refleksje międzynarodowej społeczności* - tłumaczenie na podstawie: Susan D'Antoni, *Open Educational Resources: the Way Forward*. Tekst dostępny na licencji CC BY SA 2.5.
- [3] ICM UW (2009), *Przewodnik po otwartej nauce*. Dostęp: <http://otwartanauka.pl/przewodnik-po-otwartej-nauce/>, odczyt: 1.03.2012. Tekst dostępny na licencji CC BY 3.0 Polska.
- [4] Gurel, Seth (2008), *Open Educational Resources. Educator Handbook*. Dostęp: http://wikieducator.org/OER_Handbook/educator_version_one, odczyt: 1.03.2012. Podręcznik dostępny w serwisie Wikiedukator na licencji CC BY SA.
- [5] Stowarzyszenia Wikimedia Polska (2010), *Anatomia Wolnych Licencji*, 2010, oprac.: autor tekstu: Tomasz "Polimerek" Ganicz; korekta i redakcja tekstu: Agnieszka "Nova" Kwiecień; układ i dobór grafik: Leszek "Leafnode" Kurpiński. Dostęp: http://pl.wikimedia.org/wiki/Plik:Broszura_o_licencjach.pdf, odczyt: 15.08.2012, treść licencji udostępniona jako domena publiczna.
- [6] Fundacja Nowoczesna Polska (2009), *Wolne Licencje*. Dostęp: http://wiki.wolnepodreczniki.pl/Wolne_Podr%C4%99czniki:Wolne_licencje, odczyt: 1.03.2012. Tekst dostępny na licencji CC BY SA.
- [7] Stosowanie licencji Creative Commons Uznanie autorstwa (oraz innych licencji Creative Commons) - Adaptacja materiału „Why CC BY?“, opracowanego po angielsku przez Creative Commons Learn (dostępnego pod adresem <http://learn.creativecommons.org/productions/>). Dostęp: http://wiki.creativecommons.org/images/8/85/Dlaczego_CCBY.pdf, odczyt: 1.03.2012. Tekst dostępny na licencji CC BY.
- [8] Wikipedia. Hasło Domena publiczna. Dostęp: http://pl.wikipedia.org/wiki/Domena_publiczna, odczyt: 1.03.2012. Tekst dostępny na licencji CC BY SA.
- [9] Bednarek-Michalska, Bożena, Alek Tarkowski, Barbara Szczepańska (2009), *Domena publiczna – co to takiego?* *Biuletyn EBIB*, nr 1(101). Dostęp: http://www.ebib.info/2009/101/a.php?bednarek_tarkowski_szczepanska, odczyt: 1.03.2012.
- [10] Definition of Free Cultural Works (2008), Tłumaczenie polskie. Dostęp: <http://freedomdefined.org/Definition/PL>, odczyt: 1.03.2012.

Przewodnik udostępniany na licencji Creative Commons: Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz autorów i Koalicji Otwartej Edukacji. Zezwala się na dowolne wykorzystanie treści pod warunkiem wskazania autorów i Koalicji Otwartej Edukacji jako właścicieli praw do tekstu oraz zachowania niniejszej informacji licencyjnej tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja. Tekst licencji dostępny na stronie: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.pl>

koed.org.pl